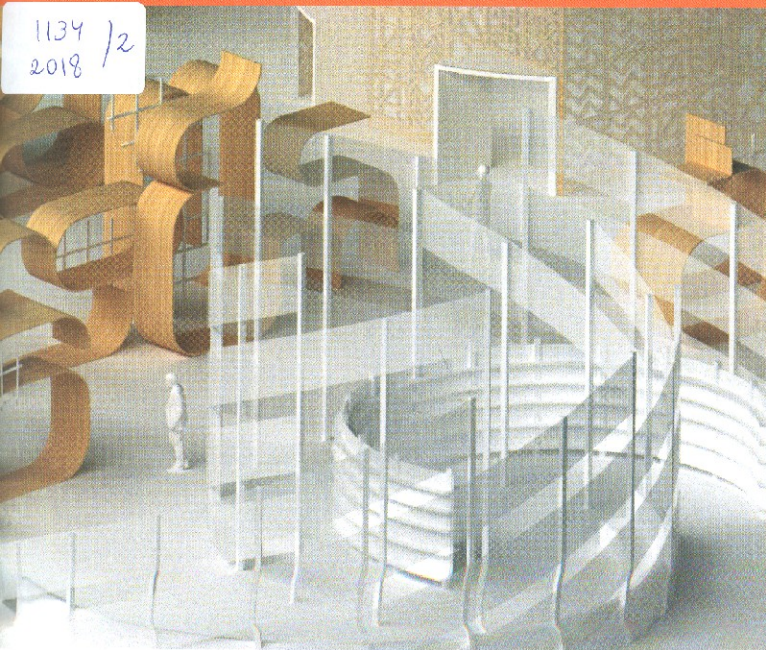

პრილი

სპეციალური გამოცემა #2

სივრცე | თემები | ლონისძიებები

1134 / 2
2018

Georgia
Made by Characters
Guest of Honour
Frankfurter Buchmesse 2018
www.georgia-characters.com

- ფრანკფურტის წიგნის ბაზრობა - ენობრივი ბარიერის დანგრევის შესაძლებლობა
- იოსებ გრიშაშვილის მიწვევა ევროპაში
- დიდი იმედები
- თეატრი და ლიტერატურა
- სამეცნიერო და საგანმანათლებლო ლიტერატურა ფრანკფურტში
- ქართული ლიტერატურა ვაიდლეს გამოცემლობაში
- ქართული პავილიონი - ქართული ანბანი

დიანა დიდებულიძე

ფრანკფურტის წიგნის ბაზრობა - ენობრივი ბარიერის დანგრევის შესაძლებლობა

ფრანკფურტის წიგნის საერთაშორისო ბაზრობა 10-14 ოქტომბერს გაიმართება და მისი საპატიო სტუმარი, როგორც იცით, საქართველო იქნება. ამ უდიდესი ლიტერატურული მოვლენისთვის ქართული მხარე უკვე დიდი ხანია ემზადება.

პეკერი მიიწვევს, რომ ეს ჩვენი მწერლობისთვის ისტორიული შანსია, რომ დაძლიოს ენობრივი ბარიერი და, რაც მთავარია, ვახდეს უფრო ვახსნილი - გაფართოვდეს მისი ინტერკულტურული პოზიციონირება და გიოზარდოს ევროპულ ლიტერატურულ ბაზარზე მისი ექსპორტის მარეკანტაჟი.

ფრანკფურტის წიგნის ბაზრობის ფარგლებში დაგეგმილ ღონისძიებებში 70-მდე ქართველი მწერალი მიიღებს მონაწილეობას. მათ ექნებათ საშუალება, წარადგინონ საკუთარი ტექსტები და დააკვირდნენ მათი სხვა ენობრივი გამოცდილებების მოგზაურობის პროცესს.

გარდა ამისა, ფრანკფურტის წიგნის ბაზრობა მნიშვნელოვან შესაძლებლობას წარმოადგენს კლასიკური ქართული ლიტერატურისთვისაც, რომელსაც გერმანულ და სხვა ენებზე მჭარულად თარგმანებში მყოფრედ დაბადების შანსი მიეცა.

რა კულტურული მნიშვნელობა აქვს საქართველოსთვის ფრანკფურტში სტუმარი ქვეყნის სტატუსს და რა მოლოდინი არსებობს გერმანულენოვან მკითხველში

ქართული ლიტერატურის მიმართ - ამ და სხვა თემებზე ინტერვიუ ქართული წიგნის ეროვნული ცენტრის დირექტორს, და მეტრეველს ვახდენთ.

- ფრანკფურტის წიგნის ბაზრობა განსაკუთრებით საქართველოს მსგავსი პატარა ქვეყნებისთვის, მხოლოდ ლიტერატურული თვალსაზრისით არ არის მნიშვნელოვანი. ეს არის შესანიშნავი საშუალება, რომ მსოფლიომ უფრო კარგად გაიცნოს ჩვენი ქვეყანა კიდევ უამრავ კონტექსტში. ამ თვალსაზრისით, რა სახის ღონისძიებებია დაგეგმილი და რამდენად მრავალფეროვანი პროგრამით წარსდგება საქართველო გერმანიაში?

- როგორც მოგეხსენებათ, პროექტზე მუშაობა ქართული წიგნის ეროვნულმა ცენტრმა საქართველოს განათლების, მეცნიერების, კულტურის და სპორტის სამინისტროსთან და ქართველ და უცხოელ პარტნიორ ორგანიზაციებთან ერთად რამდენიმე წლის წინ დაიწყო და, შესაბამისად, აქტიური მოსამზადებელი პროცესის ფარგლებში, 2018 წლისთვის მრავალფეროვანი ლიტერატურული და კულტურული პროგრამა მომზადდა.

ინაწინააღმდეგარაა ღონისძიება უკვე განხორციელდა გერმანულენოვან ქალაქებში, რომლებიც ნოემბრის ბოლომდე გაგრძელდება, ხოლო 10-14 ოქტომბერს:

ქართული
წიგნის
პროექტი
საერთაშორისო

www.georgia-characters.com

საპატიმროს პოლიცია
შს სამინისტროს საინფორმაციო

სარედაქციო ჯგუფი

რედაქტორები: ნიკოლოზ აგლაძე, ლევო დორეული, მალხაზ ხარბეძი.

თარგმანი გერმანულად: ეკა გორგაძე, ლევან ბრეგაძე.

მხატვარი: მამუკა ტყემელაშვილი.

კორექტორი: ინა ბრეგაძე.

კომპიუტერული უზრუნველყოფა: თამაზ ჩხაიძე.

პროექტის მენეჯერი: ეკა ხარბეძი.

უზღავდნენ ფრანკურების ბაზრობის ფარგლებში 70-ზე მეტს ქართველი მწერალი უკვე თავის გერმანულ მითხველს ე. ფრანკურებში შეხედება და თავის ლიტერატურულ ხესაწერებს.

დასუსტნი, საჯარო კითხვები, პრეზენტაციები გერმანულ მთავრობებს და კრიტიკოსებს მიერ წარმართება. რაც შეეხება კულტურულ ღონისძიებებს, ამ მხრივ ძალიან შთაბეჭდილებად გამოიყურება ჩვენი მოკავშირე, გერმანული მეზობლის ოტონო ფონდის გამოწვევით თანამედროვე ქართველი არტისტების შემოქმედებად, არაერთი ასეთი უქანისაა უქანისადაც ფრანკურებში წესდება. ასევე დაგვიმართა კონცერტები, სექსტეტები და ქართული კინოს რეტროსპექტივა.

უკვე რამდენიმე თვეა, რაც წინასწარ ფრანკურებში შეხვედრები, ღონისძიებები და აქტივობები იმართება. ცოტა ხნის წინ თქვენ ქართულ ავტორებთან ერთად ბერლინის წამყვანი მედია-საშუალებების წარმომადგენლებს შეხვდით. ამ შეხვედრას, ასევე, დაესწრო ფრანკურების წიგნის რამდენიმე პრეზიდენტი ჟურნალ პოლი. რას იტყვით, ბავშვად ნაყოფიერია ბოლო რამდენიმე თვე, რომლებიც ფრანკურების ფესვების წინ უდევს?

შეხვედრები გერმანულ მედიასთან ძალიან მნიშვნელოვანია. მათი მხრიდან საქმეად პოზიტიური განწყობებები და მოლოდინები ძალიან ძვირია. ვასალიცარია გერმანული ფურხანდის მხრიდან ქართული ავტორების წინააღმდეგობა მიმართ იტყვი. გერმანიის სხვადასხვა ქალაქში წიგნის მალაზიები ასევე ქართული ლიტერატურის თარგმანებით, წიგნებით საქართველოს შუამდგომლობით მიმართ ასევე ღიადაც აქტიურად კიდევ ერთი მთელი თვეა იმაზე, რომ ჩვენი ქვეყანა, საქართველოს ლიტერატურულ-კულტურული მემკვიდრეობა ძალიან საინტერესოა მათთვის.

ფრანკურების წიგნის ბაზრობა არაერთი სტუმარი ქვეყნის მასპინძელი ყოფილა. საკუთარი ქვეყნის ამავე ყველა მხრივ უკეთესად ყველაზე, ყველაზე განსაკუთრებული წინააღმდეგობა ამ მნიშვნელოვან კულტურულ პლატფორმაზე. თუმცა, როგორც ბაზრობის დირექტორმა ბაბუსმა თურქულ ბაზრაზე წყნარად ბოლო შეხვედრის დროს ბერლინში საჯაროდ განაცხადა, საქართველო არ შეგავს სხვა სტუმარ ქვეყნებს. ის მათთვის სრულად განსაკუთრებული გამოცდილება იყო და ამაში კიდევ ერთხელ მთელი გერმანიის უკვე ბაზრობის დღეებში დარწმუნდება.

საკუთარი ლიტერატურული თვალსაზრისით, რას წინასწარ საქართველოსთვის ფრანკურების წიგნის ბაზრობის სტუმარი ქვეყნის სტატუსი? ბევრი თვლის, რომ ეს ჩვენი ლიტერატურისთვის ისტორიული მომენტია. რეალურად, რა შედეგს ველოთ ფრანკურებისად?

ჩვენი ლიტერატურის ისტორიისთვის, მისი მომავალი განვითარებისთვის ეს ნამდვილად ისტორიული მანქანაა. ჩვენ გვაკრძალავთ ენობრივი ბარიერები და ქართველი ავტორების წინააღმდეგობა თარგმანების არარსებობაში გამოვხატავთ. ქართველ მწერლებს არა მხოლოდ კითხვები, არამედ განიხილავთ ნამყარ საერთაშორისო უზენაესი. ვაზრდობს საავტორო უფლებების გაფართოების მიზნების მიხედვით და მათთვის ლიტერატურის მთავარი მიზნების პროექტირებას. და ეს მხოლოდ დასაწყისია. წინასწარ ქართული ლიტერატურის მოგზაურობა ახლა იწყება და წინ კიდევ ბევრის საინტერესო ამბავი გველოდება. შედეგებს უკვე შემოადგომის შედეგად შევაჯამებთ და სამომავლო გეგმებზეც დავსაბუთებ.

როგორც ქართული წიგნის ეროვნული ცენტრის დირექტორი, რამდენად ემპათიური ხართ მწერლებს თარგმანების უზრუნველყოფის მიზნით?

რამდენად მოვახერხებთ, რომ ჩვენი კლასიკური და თანამედროვე ლიტერატურის მნიშვნელოვანი ტექსტების უმარაგებლობა გვეთარგმნოს?

ნამდვილად შეამაყება ის ფაქტი, რომ ქართული წიგნის ეროვნული ცენტრის ძალიან ძვირია და პროექტირებას გულისხმობს და აქტიურად ვიმუშავებთ და ჩვენი მასპინძელი მედია ვაჭრები ქართველ გამომცემლებთან და მწერლებთან ერთად, ძალიან როდესაც გზავნილებს გასაგებობა. ერთი მხრივ, საერთაშორისო გამოცემებისთვის თანამედროვე ქართული ლიტერატურა უნდა შევთავაზებინა, რის მიზნითაც ინტერვიუ, პრეზენტაცია, უფრო დიდია თანამედროვე წიგნის ბაზრამდე, მკურნალობა კი, ჩვენი კლასიკის მწერლების წინააღმდეგობის თარგმანების გამოცემაზე უნდა გვეზრუნოს.

ფაქტობრივად, ამ წლებში განხილვებში ცენტრის მიერ განხორციელებული სამუშაოების შედეგად ჩვენს მოლოდინებსაც კი გადააჭარბებს: ქართული პავლოვური ფილმი ტექსტები, შუა საუკუნეების ქართული ლიტერატურა, მე-19-ე, მე-20-ე საუკუნის ძველი ლიტერატურული თარგმანები, ე. წ. ჯაფარიძე, ე. წ. ჯაფარიძე, გ. რობაქიძე, ნ. ბარათაშვილი, ა. სერდელი, ქ. ამირჯანი, ო. ლომიძე და სხვ., სხვადასხვა ენაში მოცემული 21-ე საუკუნის თანამედროვე ქართული ავტორები. სხვადასხვა ლიტერატურული გეოგრაფიის და თაობის უცხოელი მითხველი ნამდვილად მოძღვრის მისთვის საინტერესო ხანები და თემატიკის წიგნს გავცენის 30-ზე მეტ უცხო ენაზე პრაზა, პოეზია, დოკუმენტური პრაზა, საბავშვო ლიტერატურა, სამედიცინო წიგნები, გამოცემები ქართული ხელოვნების და ისტორიის შესახებ და სხვ.

საერთაშორისო საპროცესო სტუმარი ქვეყნის პავლოვური უკანასკნელი წლების განხილვებში სახეობრივად გამოვხატავთ 600-ზე მეტი წიგნი მითხველის თვის. აქედან 300-მდე გამოცემა ქართული წიგნის ეროვნულ ცენტრშია შეუსწოვებული, ხანაში კი დამოუკიდებლად გამოცემა. ეს ნიშნავს ქართული ლიტერატურის თარგმანების პროექტის თვითმართვით განხორციელებას, რაც, დარწმუნებული ვარ, მომავალ წლებშიც გაგრძელდება.

თქვენ უამრავ ევროპულ გამოცემებს, ლიტერატურის კრიტიკოსს თუ მწერლებს ხვდებით. რა მოლოდინი აქვთ მათ ქართული ლიტერატურის მიმართ? რას ელის ფრანკურები ჩვენთან?

ჩვენ მიმართ საერთაშორისო აუდიტორიის მოლოდინი ნამდვილად დიდია და განსაზღვრულია. ისინი ელოდებიან ჩვენი მრავალსაუკუნოვანი მემკვიდრეობის გაცნობას და, ამასთანავე, თანამედროვე საერთაშორისო ადამიანებს, რომელსაც ძალიან ძვირია სათქმელი დაუფროვდეს დაწარმოებული მსოფლიოსთვის. ეს ჩვენი ისტორიულ-კულტურული გამოცდილებაა, რომელიც ავტორებზე ჩვენი ქვეყნის და ექვს ახალ გზებს, რათა გოგელიც მსოფლიოს გაუხაროს.

ამ ძალიან საინტერესო პროცესის მთავარი მომანილები სწორედ ჩვენ ვართ, ამიტომ ეს პლატფორმა გველოდებით ვერსამეტიყვის ქრილში უნდა დავისამართო და უკან მასპინძელი მედია დავბრუნდეთ.

Georgia Made by Cherechers არის სლოგანი, რომელიც საქართველო ამ პროექტის ფარგლებში იღებს მონაწილეობას და ჩვენი მიზნები სწორედ ამ სლოგანის ორმად გახარებაშია - ანბანი მითხველი საქართველო... საქართველო, რომელიც ნამდვილი ქართული ხასიათები (მწერლები, არტისტები) ისაუბრებენ და ჩვენი ქვეყნის ამავეს - სმარტინს, მხარულს, თუნდაც სეფიანს - მოაყვებიან.

მიხარა ნარმატება ვუსურვო გველა ერთვდნენ მწერლებს და არტისტებს ფრანკურების წიგნის ბაზრამდე. პროექტის შედეგებს კი გველოდებით ერთად უკვე მომდგომში შევაჯამებთ.

ლევან ბრეგაძე

იოსებ გრიშაშვილის მინვევა ევროპაში

„მე ევროპამ სახლში არ შემიწვია, რადგან თბილისს მწვადი მეც შემიწვია“, - დაიჩვილა იოსებ გრიშაშვილმა 1920 წლით დათარიღებულ ლექსში, რომლის სათაურია „მაჯამა“. მაგრამ 1960-იანი წლების ბოლოს ქართული პოეზიის ანთოლოგიის შესადგენად და სათარგმნელად ჩვენი კულტურის სამინისტროსა და საქართველოს მწერალთა კავშირის მოწვევით თბილისში გერმანიის დემოკრატიული რესპუბლიკიდან ჩამოსული პოეტები რაინერ კირში და ადოლფ ენდლერი სწორედ გრიშაშვილის შემოქმედებამ დაინტერესა ძალიან. რაინერ კირშისა და ადოლფ ენდლერის მიერ შედგენილ-თარგმნილი ანთოლოგია სათაურით „რვასაუკუნოვანი ქართული პოეზია“ 1971 წელს გამოიცა ბერლინში. მასში

იოსებ გრიშაშვილის ოთხი ლექსია შეტანილი, ადოლფ ენდლერის თარგმნილი: „ტრიოლეტები შეითანაზარში“, „თათრის ქალი სუბსარქისში“, „ქორნილი ჩვენს უზანში“ და „გამოთხოვება ძველ თბილისთან“.

მაგრამ ამ გერმანელი პოეტების დამოკიდებულება იოსებ გრიშაშვილის მიმართ ყველაზე კარგად ჩანს ადოლფ ენდლერის წიგნში „საქართველოს შესახებ თხრობის ორი მცდელობა“, რომელიც პირველად 1976 წელს გამოიცა, ხოლო მეორედ ახლახან - ფრანკფურტის წიგნის საერთაშორისო ბაზრობასთან დაკავშირებით, სადაც საქართველო საპატიო სტუმრის სტატუსით იქნება წარმოდგენილი. ეს გამოცემა (გამომცემლობა „ვალშტაინი“), ან უკვე გარდაცვლილი ადოლფ ენდლერის მეუღლის მიერ მომზადებული, ისეთ ნაწილებსაც შეიცავს, რომლებიც პირველ გამოცემაში სხვადასხვა მიზეზის გამო ვერ შესულა. აქვეა ქართველი პოეტების ენდლერისეული თარგმანები. ახალ გამოცემას სათაურად „მცირე კავკასიური დივანი. თხრობა საქართველოსზე“ ჰქვია. გავეცნოთ თბილისში მენცს ამ წიგნიდან:

„...ჩვენ კვლავ ვფურცლავთ ჩვენს ხელნაწერებს და ხმამაღლა ვკითხულობთ იოსებ გრიშაშვილის ლექსს, იმ პოეტისას, რომელიც ახლოა ჩვენს გულთან: „მიყვარს თბილისი ირაკლივით მუდამ მშფოთარი / და მსურს აქ მოკვდე, რომ მისი მზე სწვევდეს ჩემს კუბოს...“. მაგრამ ანგელო, რომელიც ამჯერად ცოტა გაგვიბრაზდა, გვანყვეტინებს: „გრიშაშვილი - ნამდვილქართული არ არის!“ [ანგელოს შესახებ ახალი გამოცემის კომენტარებში ვკითხულობთ: „ბეროძე, ანგელი (1940-2016), ქართველი გერმანისტი და ლიტერატურათმცოდნე“. - ლ. ბ.] - „ჰო, მაგრამ ის ჩვენ მაინც მოგვწონს, თუმცა მისმა პოეზიამ (ჩვენ ეამწნევთ ამას), თათრული თუ სპარსული მოტივები აითვისა, ეს ქალაქური პოეზიაა, რომელიც ბევრი რამაა შერწყმული...“ - „ნამდვილქართული არ არის!“, ჩურჩულებს ანგელო...“.

ორიოდე გვერდის შემდეგ:
„...ვიდრე აერობორტისკენ მიმავალი ავ-

ტომობილი ქალაქს გასცდება, [...] ვიდრე ერთხელ უნდა გავიაროთ ძველი თბილისი, ამ დროს ანგელოზ ხელი გაიშვირა და ჩვენდა გასაოცრად თქვა: „იქ, გაღმა, ცხოვრობდა გრიშაშვილი...“ და დაიწყო თხრობა გრიშაშვილზე, რომელსაც ჩვენ ძალიან ვაფასებდით, მიუხედავად იმისა, რომ ის მთლად „ნამდვილქართული“ არ იყო: „პატარა სახლი ხარფუბში, ორი მომცრო ოთახი მეორე სართულზე, ნიგებთა სახე... უცნაური კაცი იყო, ნამდვილი ბავშვი... ბუკინისტებისგან მოპქონდა დაგლეჯილი ნიგნები და მათგან ახლებს აკონინებდა, ახალ სათაურს უფონებდა, არმიებზე შენიშვნებს წერდა: ამით მართლა ახალ ნიგნებად აქცევდა მათ... გრიშაშვილი“. ხომ არ იყო ანგელოზ ეს სიტყვები ჩვენთვის მოძღვნილი გამოსათხოვარი საჩუქრის მსგავსი რამ, „ნამდვილქართული“ მეგობრული იდეები?.

ადოლფ ენდლერი დიდად მადლიერია „ძველი თბილისის მომღერალი“ პოეტის, რადგან მან, ის სამყარო, რომელიც გაქრა, დეტალურად და დიდი სიყვარულით აღწერა, „სამყარო ღირსეული, ყოჩაღი, კეთილშობილი

ყარაჩოხელისა, შავ ჩოხაში გამონცობილი ლოსნებისა, და ქუჩის ცუღლუტი მოვაჭრის, კინტოს სამყარო...“.

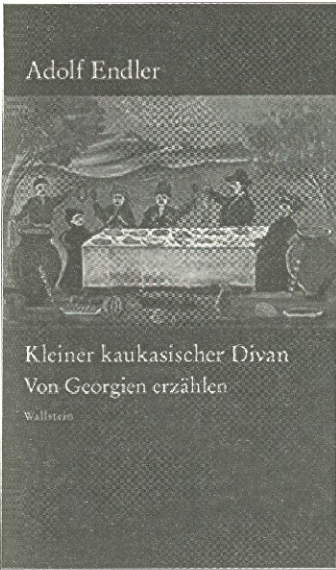
„დაიხ, გრიშაშვილი ძლიერი პოეტი ჩანს!“ დაასკვნის ავტორი, მას შემდეგ, რაც ქართველი პოეტის შემოქმედებას მიმოიხილავს.

იოსებ გრიშაშვილის პატივისცემად უნდა ჩაითვალოს იცის, რომ ნიგნის იმ განყოფილებას, რომელიც ქართველ პოეტთა თარგმანებს შეიცავს, გრიშაშვილის ლექსის სათაური უზის სახელწოდებად: „გამოთხოვება ძველ თბილისთან“. საინტერესოა ადოლფ ენდლერის შენიშვნა იმის თაობაზე, რომ იოსებ გრიშაშვილის ეს ლექსი (1925) ვლადიმერ მაიაკოვსკის ნინა ნელს გამოქვეყნებული ლექსის „ვლადიკავკაზი - თბილისი“ საპასუხოდ დაწერილი ჩანს.

2007 წელს ბერლინურმა გამომცემლობამ, „ნორა-ფერლაგმა“, იოსებ გრიშაშვილის „ძველი ტფილისის ლიტერატურული ბოქსმა“ დასტამბა, კრისტიანე ლიტენფელდისა და ლეონარდ კომუტის მიერ თარგმნილი (გერმანული გამოცემის სათაურია: „პოეტის თვალს ამაზე მშვენიერი რამ არასოდეს უხილავს...“ - „Niemals hat der Dichter eine Sch nere erblickt...“). პროზაული ტექსტისა და ლექსების ნაწილის თარგმანი კრისტიანე ლიტენფელდს, ქართული ლიტერატურის გამოცდილ მთარგმნელს, ეკუთვნის, ლექსების მეორე ნაწილი კი ლეონარდ კომუტმა თარგმნა, ქართული მწერლობის ჩინებულმა მცოდნემ, გამოცემელმა და პოპულარიზატორმა; ის არის ბოლოსიტყვაობის ავტორიც). ეს გამოცემა, შეიძლება ითქვას, ქართულ-გერმანულ კულტურათა შეხვედრის ადგილია, ვინაიდან იოსებ გრიშაშვილის ტექსტს თბილისელი გერმანელი მხატვრის ოსკარ შერლინგის ნახატებიც ახლავს, ოცდაცამეტი ფერადი რეპროდუქცია - ძველი თბილისის ყოფის ამსახველი ჟანრული სურათები. და ორიენტი, თბილისზე უსაზღვროდ შეყვარებული ქართველი მწერალი და გერმანელი მხატვარი, საუცხოოდ ავსებენ ერთმანეთს.

როგორ დაიბადა ამგვარი გამოცემის იდეა, ამის თაობაზე მოგვითხრობს კრისტიანე ლიტენფელდი ჩვენთვის გამოგზავნილ ერთ ბარათში:

„ეს იყო, ასე ვთქვათ, საგამომცემლო „ვარსკვლავური საათი“ - 1980-იან წლებში შერლინგის ღია ბარათები, თბილისში აღმოჩენილი, ბერლინში ჩამოვიტანე და ლეო კომუტს ვაჩვენე გამომცემლობა „ფოლკ უნდ

ველტში“. ის მაშინვე თავისი კარადისკენ დაიძრა, გამოიღო გრიშაშვილის წიგნის რუსული გამოცემა (წოდარ თარხნიშვილის თარგმანი. - ლ. ბ.), რომელსაც მე მაშინ ჯერ კიდევ არ ვიცნობდი, და მიითარა: „თუ ამათ როივეს ერთ წიგნად გამოვცემთ, ჩინებული რამ გამოგვივაო“.

თავის არანაკლებ ცნობილ და პოპულარულ წიგნში „საიათნოვა“ იოსებ გრიშაშვილი ასე მიმართავს საკუთარ წამოდგენაში არსებულ მხატვარს:

„და შენ მხატვარო! თუ გინდა, რომ მაღლიერმა შთამომავლობამ მაღლობით მოიხსენიოს შენი უკუდავი ნაშრომ-ნახატი, მიდი, თბილისელ ყარაჩოღელთან, როცა იგი პირში ჩიზუხგაყრილი ამბობს ხოლმე რომელსამე განაგონ ამბავს და რამდენიმე მონახსით - მხოლოდ რამდენიმე მონახსით - დამიხატე იგი!“.

ჯერ ოსკარ შმერლინგმა შეუსრულა პოეტს ეს სურვილი და მერე გერმანელმა მთარგმნელებმა და გამომცემლებმა უზრუნველყვეს მათი შეხვედრა ერთ წიგნში.

წიგნის ბოლოსიტყვაობაში, რომლის სათაურია „სიყვარულის ახსნა თბილისისადმი“, ლეონარდ კომუტი საქართველოს დედაქალა-

ქის ამ ორი დიდი მოტრფიალილ ნაშრომსავე ერთმანეთთან მჭიდრო კავშირში განიხილავს, რაც პირველად ხდება და ორივე ხელოვანის შემოქმედების უკეთ გაგებას უწყობს ხელს. იოსებ გრიშაშვილსაც და ოსკარ შმერლინგსაც ერთი მიზანი ჰქონდათ დასახული: ძველი თბილისის მოქალაქეთა ხასიათები და მათი ყოფა-ცხოვრების კოლორიტული სურათები მომავალი თაობებისთვის შემოენახათ. საამისოდ კი ხელოვნების სხვადასხვა სფეროს ეს ორი წარმომადგენელი ერთმანეთისგან ძირეულად განსხვავებულ საშუალებებს იყენებდა - ერთი სიტყვას, მეორე კი - ხაზსა და ფერს.

ბოლოსიტყვაობაში ვკითხულობთ: „გრიშაშვილი დააინტერესებს ყველას, ვისთვისაც ზედაპირული ტურისტული შთაბეჭდილებები უემარია საიმისოდ, რომ საქართველოს დედაქალაქის განსემორებულ თავისებურებას ჩასწვდეს“. და შემდეგ: „მომაჯადოებელი ამ წიგნში ის არის, რომ ყოველივე ეს [რაც მასშია წარმოდგენილი] ტრაქტატების საგანი კი არ არის, არამედ პოეტიკის, ეთნოგრაფიის, ლიტერატურის ისტორიკოს იოსებ გრიშაშვილის კალმის მუშეობით ამოიზრდება ზღაპრებიდან, ლეგენდებიდან, კლასიკური სამოგზაურო აღწერილობებიდან [...], პანია სცენარებიდან, პორტრეტებიდან და, ბუნებრივია, საკუთარი აღმოჩენებიდან“.

რა მოვლენას ეწოდება კულტურაში ანდერგრაუნდი, კარგად არის ცნობილი. ის პოეზია, რომელიც გრიშაშვილის ამ წიგნშია წარმოდგენილი, ცხადია, არ არის ანდერგრაუნდი - ეს არის ქართული პოეზიის მრავალსართულიანი შენობის პირველი, მიწისზედა, მიწაზე მდგარი, სართული. მოდერნის ეპოქაში, როდესაც გრიშაშვილი ამ ლექსებს, სიმღერებს, სადღეგრძელოებს და ა. შ. აგროვებდა, ამგვარ ტექსტებს დამკანინებლად კიჩად მოიხსენიებდნენ - „ყალბი მოთხონილებების ყალბ გამოხატულებად“ თვლიდნენ მათ. მაგრამ მოდერნის შემდგომ ხანაში, რომელიც პოსტმოდერნიზმად იწოდება, კინსაც სხვა თვალთ შეხედეს, მოხდა მისი რეაბილიტაცია და უკვე ისიც „მართალი მოთხონილებების მართალ გამოხატულებად“ (Konrad Paul Liessmann) მიიჩნევა, რაც, როგორც ჩანს, ესთეტიკური შეხედულებების, ზოგადად, გემოვნების დემოკრატიზაციის შედეგიც არის.

ამრიგად, ორი შესანიშნავი ლიტერატორის - კრისტინანე ლისტენფელდისა და ლეონარდ კომუტის - გარჯის შედეგად მივიღეთ თვალწარმტაცი წიგნი, რომელიც გერმანულ-ქართული მეგობრობის სიმბოლოდაც გამოდგება.

„Doch ein Wunder geschah, und ich kann es nur erklären... indem ich ein Buch schrieb über Georgien, sein Licht, seine Luft, seine Geschichte und Worte“.

Adolf Endler

„Endlos Reisebericht braucht den Vergleich mit jenen Trübsal-Tagen und Fehlmannen... Tage der Hilfe der Welt nicht zu scheuen. Ich stelle ihn diesen beiden Büchern ohne zu zögern in die Seite.“

Heinz Czuczowski

მარიტა კაპანაძე

დიდი იმედები

რას ველით ფრანკფურტის წიგნის საერთაშორისო ბაზრობისაგან

ლიკენსის რომანის სათაური ზედმიწევნით უხდება იმ სიტუაციას, რაც ფრანკფურტის წიგნის საერთაშორისო ბაზრობამ შექმნა ქართულ ლიტერატურაში. ახლა, როდესაც უკვე გამოიკვეთა შესრულებული სამუშაოს ძირითადი კონტურები, დაგეგმილია ღონისძიებათა დიდი ნაწილი და საყოველთაო ეიფორიამ პიკს მიაღწია, ალბათ, განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ამ ვიჟურ რბოლაში უამით შევჩერდეთ და ანალიტიკურად შევაფასოთ, თუ რას მივალწიეთ და რისი იმედი, რა მოლოდინი უნდა გვექონდეს სამომავლოდ. ამასთან, ინტერესს არ უნდა იყოს მოკლებული იმის დანახვა, თუ როგორ განსხვავდება მიმდინარე პროცესის აღქმა და მოლოდინები თვალთახედვის რაკურსის მიხედვით: რას ხედავს პროცესში ჩართული ანალიტიკოსი და რას - შედარებით ნეიტრალური დამკვირვებელი. აღნიშნული მიზნის მისაღწევად, უკეთესი საშუალება ვერ ვიპოვე, ვიდრე რამდენიმე შეკითხვით მიმეზართა ლიტერატურათმცოდნეებისა და ლიტერატურის კრიტიკოსებისათვის. ჩემი

რესპონდენტებიდან ერთი, ბატონი ზაალ ანდრონიკაშვილი უშუალოდ არის ჩართული გერმანიაში გასამართ არაერთ ღონისძიებაში და პროცესს, ასე ვთქვათ, მის შიდა სამზარეულოს ბრწყინვალედ იცნობს. მეორე რესპონდენტი, ბატონი ნუგზარ ზაზანაშვილი კი პირიქით, შედარებით დისტანცირებულია საორგანიზაციო საქმიანობისაგან და ერთგვარი იდეალური „გარე დამკვირვებლის“ პოზიციაში იმყოფება. ამდენად, საგულისხმოა, როგორც მათ პოზიციებში არსებული სხვაობა, ისე გარკვეული, ვიტყვოდი, კონცეპტუალური თანხობა, რაც ჩვენი საუბრისას გამოიკვეთა.

- ბატონო ზაალ, ერთი მხრივ, თქვენ ლიტერატურის თეორეტიკოსი და გერმანული ლიტერატურული პროცესის მცოდნე ბრძანდებით. გარდა ამისა, ვიცო, რომ ფრანკფურტის წიგნის ბაზრობასა და მასთან დაკავშირებულ არაერთ ფორუმზე, მრავალი პრეზენტაციის, შეხვედრისა თუ ვორკშოპის უშუალო მონაწილე, წამყვანი, ან

მომხსენებელი ბრძანდებით. ამ კონტექსტში, „არილის“ მკითხველისათვის უარესად საინტერესო და მნიშვნელოვანია სწორედ თქვენი მოსაზრების ცოდნა რამდენიმე საკითხზე. ჩემი პირველი შეკითხვა ასეთი იქნება: თქვენი შეფასებით, რამდენად მრავალფეროვანი, სანატორესო და წარმომადგენლობითი გამოვიდა ღონისძიებების პროგრამა, რომლის მიზანია გერმანულ მკითხველს საქართველო, მისი კულტურა და ლიტერატურა გააცნოს?

- წლების განმავლობაში საქართველოს იცნობდნენ როგორც საბჭოთა კავშირის/რუსეთის ნაწილს, როგორც სტალინის და შვეარდნაძის ქვეყანას, როგორც ქვეყანას, რომელზეც ლაპარაკობდნენ მხოლოდ მაშინ, როდესაც იყო ომი ან კატასტროფა, როდესაც ქართველი კრიმინალები დანაშაულს წადიოდნენ გერმანიაში. დღეს საქართველოს მიეცა უნიკალური შანსი თავი გააცნოს გერმანიას (და არა მხოლოდ) როგორც არა მარტო ძველი, არამედ (ზახს გაუხსნამ) თანამედროვე კულტურის ქვეყანამ. ფრანკფურტის წიგნის ბაზრობასთან დაკავშირებული ღონისძიებები, პირველ რიგში, გულისხმობდა ქართული ლიტერატურის თარგმანს გერმანულად და ქართველი მწერლების გამოცვლას გერმანიაში. ამ თვალსაზრისით ქართული ლიტერატურა ძალიან კარგადაა წარმოდგენილი. ითარგმნა ორასამდე წიგნი, იმედია არ მშეღება, მაგრამ ასამდე ავტორი გერმანიაში იყო წამოსული. მნიშვნელოვანია, რომ ითარგმნა არა მარტო ვინმეს შეფასებით საუკეთესო წიგნები, არამედ კარგი, საშუალო და ცუდი წიგნებიც, ისე რომ გერმანულ მკითხველს თვითონ მიეცა საშუალება ქართული ლიტერატურის საკმაოდ წარმომადგენლობითი სპექტრიდან ამოერჩია, რა მოეწონებოდა და რა - არა. გარდა ლიტერატურული ღონისძიებებისა, კულტურული ღონისძიებებიდან, ალბათ, მნიშვნელოვანია სხვადასხვა გამოფენები და რამდენიმე ძალიან კარგი კონცერტი. მაგრამ მთავარი მაინც ლიტერატურაა.

- ვთქვით, სამი უმნიშვნელოვანესი ლიტერატურული ღონისძიების დასახელება რომ გთხოვოთ, რომელს გამოყოფდით და რატომ შეაჩერებდით თქვენს ყურადღებას სწორედ ამ სამეულზე?

- მე არ გამოყოფდი სამ უმნიშვნელოვანეს ღონისძიებას. გერმანიაში ლიტერატურულ პროცესს საქართველოსაგან განსხვავებული სპეციფიკა აქვს. გერმანია ფედერალური რესპუბლიკაა, სადაც კულტურა ფედერალური მხარეების დაქვემდებარებაშია და არა ცენტრისა. შესაბამისად, ლიტერატურისთვისაც მნიშვნელობა აქვს „დაფარვის სიერცულ“ და არა რამდენიმე მნიშვნელოვან ლიტერატურულ ღონისძიებას. საქართველოს შემთხვევაში წარმატების ნიშანი სწორედ ის არის, რომ ქართული ლიტერატურა თითქმის მთელ გერმანიაში, ყველა ფედერალურ მხარეში, დიდ და პატარა ფესტივალებზე, დიდ ქალაქებში და პატარა სოფლებში ძალიან დიდი ინტერესით და სიმათიით მიიღეს.

- თქვენი აზრით, რამდენად აქვს იმის შესაძლებლობა ქართულ ლიტერატურას, რომ დააინტერესოს გერმანელი მკითხველი?

- მე მგონია, რომ ამ შეკითხვაზე პასუხი უკვე გაცემულია, ქართულმა ლიტერატურამ დაახლოებით გერმანელი მკითხველი. ყველა ღონისძიება, რომელიც ქართულ ლიტერატურას ეძღვნება (სადაც ვეყოფილვარ) სავსე დარბაზში იმართება და მკითხველებიც და კრიტიკოსებიც მას ძალიან კეთილგანწყობილად იღებენ.

- როგორ ვიქრობოთ, ის ნაწარმოებები, რაც ითარგმნა და გამოიცა გერმანიაში, გერმანულ ენაზე, სრულიყოფილ წარმოდგენას უქნის გერმანულ მკითხველს ქართულ ლიტერატურაზე?

- შედარებისათვის, შეგვიძლია ვთქვათ, რომ გერმანულად მეტი წიგნია ნათარგმნი, ვიდრე ქართული სკოლის ქართული ენის და ლიტერატურის პროგრამაში შედის. სრულიყოფილ წარმოდგენას ქართულ ლიტერატურაზე აქვს ქართული ლიტერატურის რამდენიმე ბიუჯეტ სპეციალისტი. საშუალოდ ზოგადი წარმოდგენისთვის ქართული ლიტერატურის შესახებ 200 წიგნი საკმარისია. გერმანულად დღესდღეობით უკვე მეტი წიგნია ნათარგმნი, ვიდრე მსოფლიოს ნებისმიერ სხვა ენაზე (რუსულის ჩათვლით).

- თქვენი აზრით, რომელი ნაწარმოებების ითარგმანია უდიდესი მნიშვნელობის მატარებელი?

- აქაც, ისევე როგორც წინა შეკითხვებში, კონკრეტული ნაწარმოების დასახელებას დიდი აზრი არ აქვს. მე მგონია, გერმანულ მკითხველს უნდა მიეცეთ საშუალება, თვითონ ამოირჩიოს, რა მუშაობენ. იმ წიგნების დიდი ნაწილი, რომელიც ჩვენს ლიტერატურულ კანონში შემოდის, უკვე ითარგმნა რამდენიმე მნიშვნელოვანი წიგნი, სამწუხაროდ ვერ არ თარგმნა (მაგ. კონსტანტინე გამსახურდიას „მთავარის მოტაცება“), მაგრამ, ერთი, რომ თარგმანის პროცესი ვაგრძელებდა და მეორე, რომ ეს ზოგად სურათს უკვე ვეღარ შეცვლიდა, ვერც უსოისკენ, ვერც უარსობისკენ.

- რომელ კლასიკურ და რომელ თანამედროვე ტექსტებს აქვთ, თქვენი შეფასებით, ყველაზე მეტი შანსი, დაიმკვიდრონ თავიანთი ადგილი, მოახლოვდნენ თავი გერმანულ მკითხველს?

- წინა შეკითხვებიდან გამომდინარე, ამ შემთხვევაშიც პასუხს ალბათ წინასწარ ხედავით: მე პირადად უფრო მაინტერესებს, გერმანელი მკითხველი რას ამოირჩევს და რატომ, ვიდრე ის, რა გამოხარდებოდა მე, რომ მოსწონებოდა. შეგვიძლია ვილაპარაკოთ იმ წიგნებზე, რომლებიც მკითხველმა უკვე მიიღო: მაგ. „ვეფხისტყაოსანი“ ახალი პროზული გადმოცემითაც გამოვიდა, ოთარ ჭილაძის მინანტი ნათარგმნი წიგნებია თავიდან გამოიცა და დიდებ მოწონებას დაიმსახურა, ძალიან კარგი კრიტიკა შექონდა აკა მორჩილაძეს, ზურაბ ქარუმიძეს და თამაზ მელაშვილს. მნიშვნელოვანი იქნება, რომელი ავტორები დარჩნებიან თავიანთი გამოცემლობის პროგრამებში, რამდენიმე ავტორზე (რომლის ერთზე მეტი წიგნი გამოიცა გერმანიაში) ეს უკვე დანაშაულებით შეგვიძლია ვთქვათ.

- ბატონო ნუგზარ, თქვენი შეფასებით, რომელი ნაწარმოებების ითარგმნა ყველაზე მნიშვნელოვანი ლიტერატურული მოვლენა?

- ძნელი სათქმელია: რუსთაველი ადრე იყო ნათარგმნი (ახლად გამოიცა), გამოიცა ავღუსისტყა-ოლნისა* პროზაული ეერსია(ც... მე არ ვიყავი ასე ღრმად ჩაბედული ამ პროცესში; ახლა როგორც ვხე-დავ, ბოლო ხუთი წლის მანძილზე დიდძალი ლიტე-რატურაა ნათარგმნი (ან ახლად გამოცემული); და მიუხედავად იმისა, რომ ჩემთვის ბუნდოვანი რჩება სათარგმნი მასალის შერჩევის კრიტერიუმები ან სიატემა, ამხელა, ამ მოცულობის სამუშაო ნამდვი-ლად შთამბეჭდავია!

- როგორ ფიქრობთ, მოხერხდა ქართული ლი-ტერატურის - კლასიკურისა და თანამედროვეს - ღირსეულად, შესაბამისად და სრულყოფილად წარმოჩენა? რამდენად მისცემს შესრულებული თარგმანები გერმანულ მკითხველს წარმოდგენას ჩვენი ქვეყნის ლიტერატურის შესახებ?

- გარკვეულ წარმოდგენას უთუოდ შეუქმნის. არსულყოფილი კი ამქვეყნიად არაფერია. ითარგმნა მახელო ჯავახიშვილის არაერთი ნაწარმოები, სხვა კლასიკაც. თანამედროვე ავტორებიც საკმარისა-დაა წარმოდგენილი.

- გერმანული მკითხველის გაკვირვება ან მას-ზე შთაბეჭდილების მოხდენა, წესით, არც თუ ისე ადვილი საქმეა. რამდენად გვაქვს ამის შანსი? რით შეიძლება აღმოჩნდეს ჩვენი ლიტერატურა საინტერესო გერმანული მკითხველისათვის?

- აქ ჩემს სუბიექტურ აზრს გამოეთქვამ: მე მგო-ნი, უნდა გაითვალისწინოთ ის, რომ გერმანელები ცოტათი მისტიკისა,კენ მიდრეკილი ხალხია და კავ-ქასია, მასთან დაკავშირებული მითები ასოციაციო-რად თუ ალუზიორად, არ ვიტყვი საკრალურისა, მაგ-რამ რამ უჩვეულოს, „არა-მთლად-ვერობულის“ მო-ლიდინს დღესაც უნდა იხევედეს მათში (ვიმეორებ - ეს ჩემი, გარკვეულ გამოცდილებაზე დაწყებულ-ლი, მაგრამ მაინც მეტისმეტად სუბიექტური აზ-რია). ამდენად, შესაძლებელია, ისინი შეტად დააინ-ტერესოს ვაჟა ფშაველამ, ალექსანდრე ყაზბეგმა,

იმავე გრიგოლ რობაქიძემ, ქართულმა ხალხურმა ზღაპრებმა და ამ ყაიდის, ამ, შეიძლება ითქვას, დის-კურსის კლასიკურმა და თანამედროვე პროზაულ-მა თუ პოეტურმა, ასევე მხარეთმცოდნეობითმა (მა-გალითად, სეანეთის შესახებ) ნაწარმოებებში. აქ დავაზუსტებ: ამ დისკურსის-მეტე, როდესაც ვამ-ბობ, ეს არ ნიშნავს, რომ ნაწარმოები მაინცდამაინც „შთის საიდუმლოებებს“ უნდა ეხებოდეს, ეს სახვე-ზით შესაძლებელია სრულიად „ეპლაქური“ ნაწარ-მოებიც იყოს (ჩამოთვლისაგან თავს შეუკავებ). ბევრმა სხვამაც შეიძლება მოიზიდას მკითხველი, მაგალითად, მწვავე, გერმანიისთვისაც აქტუალუ-რი სოციალური პრობლემებისადმი მიძღვნილმა, ასევე - „ურველო ბელოვნების“ ამსახველმა ნამუ-შევრებმა (მაგალითად, ფიროსმანის ან პეტრე ოცხელის შემოქმედების) და სხვ.

- ბევრს საუბრობენ იმაზე, თუ რა შედეგები შე-იძლება მოჰყვეს ფრანკფურტის ბაზრობას, რო-გორც ისტორიულ შანსს, საკრალურ მომენტს და რა პერსპექტივები გაეხსნება ქართულ ლიტერა-ტურას მისდამი ინტერესის ზრდის კუთხით. თქვე-ნი აზრით, შეიძლება მსგავსმა ფორუმებმა რაიმე სახით, უარყოფითი გავლენა იქონიონ ქართულ ლიტერატურულ პროცესზე? რამდენად მნიშვნე-ლოვანია ფრანკფურტის ბაზრობა ამ კუთხით?

- ფრანკფურტის ამ ბაზრობამ თავისთავად, პირდაპირი გავლენით, ქართულ შინაგან ლიტერატუ-რულ პროცესზე არა მგონია, დიდი გავლენა იქონი-ოს; მაგრამ ირმინად, ეს მოვლენა სავესებით შესაძლე-ბელია, კიდევ აისახოს შინაგან პროცესზეც: ეს უთუოდ ძალიან კარგი პრეცედენცია, მნიშვნელო-ვანი გამოცდილებაა - ვგულისხმობ, ასეთ მთარ-გმნელობით „ბუმს“ და თუკი შევძლებთ ამ მოვლე-ნის „კამპანოური“ რელსებიდან ჩვეულებრივ, რეგუ-ლარულ რელსებზე გადავიყვანო - მან შესაძლოა, მეტი სტიმული, მეტი დინამიკა შესძინოს ქართულ ლიტერატურულ პროცესს.

ლექსო დორეული

თეატრი და ლიტერატურა

ფრანკფურტი დავით გაბუნიასა და ანა კორძაია-სამადაშვილის თვალთახედვით

ფრანკფურტის წიგნის ბაზრობა, ცხადია, არ არის მხოლოდ ლიტერატურული ფორუმი და საქართველოსთვის მას უფრო ფართო კულტურული მნიშვნელობა და მასშტაბები აქვს. შესაბამისად, ქართული მხარის მიერ დაგეგმილი ღონისძიებები საკმაოდ მრავალფეროვან პროგრამას ქმნის.

ლიტერატურის შემდეგ ერთ-ერთი ყველაზე ვერცელი და, ამავე დროს, ეკლექტური, თეატრალური პროგრამაა, რომელიც ჩვენს სინამდვილეში შეუდარებელი არაბოჟულარული ყანრის - დრამატურგიის წარმომჩენისა და იხსნის მიზნად.

დათა თევზაძისა და დავით გაბუნიას ერთობლივი ნამუშევარი „პრომეთე / დამოუკიდებლობის 25 წელი“, ლევან წულაძის და ლაშა ბუღაძის „ნავიგატორი“, რომერტ სტურუას „სტიქია“, რევაზ გაბრიაძის „რამონა“ - ეს იმ სექტორების მცირე ჩამონათვალია, რომელსაც გერმანელი მაცურებელი იხილავს.

რამდენად მკიდრო ინტერდისციპლინური მიმართება ექნება ფრანკფურტის წიგნის ბაზრობის კონტექსტში თეატრსა და ლიტერატურას, რამდენად რეარტეხისტული იქნება თეატრალური ნაწილი მაცურებლისთვის და ჩვენი კულტურის რა რაკონსტრუქციის წარმოჩენის შედეგება ის - ამ და სხვა თემებზე საუბარი დრამატურგს, რომანისტს დავით გაბუნიას ვთხოვთ.

ხოლო მწერალმა ანა კორძაია-სამადაშვილმა საკუთარი შეხედულებები გავიხიარა მხატვრული

ლიტერატურის თარგმანისა და მწერლისთვის მსგავს მასშტაბურ ღონისძიებებში მონაწილეობის მნიშვნელობის შესახებ.

- ფრანკფურტის წიგნის ბაზრობის კონტექსტში მაცურებელი იხილავს თქვენი ტექსტის მიხედვით დადგმულ სპექტაკლს - „პრომეთე / დამოუკიდებლობის 25 წელი“ და, ასევე, გაეცნობა თქვენს რომანს - „დამლა“. შესაბამისად, მონაწილეობას ორივე, თეატრალურ და ლიტერატურულ ნაწილში აქტიურად მიიღებთ. როგორ გგონიათ, რა მნიშვნელობა შეიძლება ჰქონდეს ლიტერატურული თვალსაზრისით ფრანკფურტისთვის დაგეგმილ თეატრალურ ღონისძიებებს? რამდენად შეიძლება, ამ მხრივ, ვარკვეულ მიმართებებსა და გადაკვეთის წერტილებზე საუბარი?

- თუ დრამატურგიას ჯერ კიდევ მოვიაზრებთ ლიტერატურის ნაწილად (რაც საქართველოში ლამის სადავო საკითხად იქცა), ცხადია, პროგრამის გადაკვეთა ექნება. დრამა ყოველთვის ინერგობდა და ახლაც ინერგება იმისთვის, რომ სცენაზე დაიდგას. ჩვენს შემთხვევაში ნამდვილად ასეა - „პრომეთე“ სპექტაკლის რეჟისორთან, დათა თევზაძესთან თანავტორობით დაიწერა, ტექსტი აქ საერთო კონცეფციის ნაწილია. ამიტომაც, ყოველთვის მიჩნევიან, ჩემი პიესები კი არ იკითხონ, არამედ სცენაზე, დადგმებში ნახონ. ზოგადად, ფრანკფურტისთვის შერჩე-

ული სექტაკლები არაერთ თანამედროვე პიესას მოიცავს, რაც გერმანულ მასშტაბულ სარმოდგენას შეუქმნის ქართული დრამატურგიის დღევანდელ სფეროში. უს, ალბათ, ერთადერთი საშუალებაა ამ მიზნის მისაღწევად, რადგან დრამატურგიის საგამომცემლო სექტორი ლირიკაზე კიდევ უფრო პაკეტად სწავლობს.

„პრომეთე“ ის სექტაკლია, რომელიც, გარკვეული გაგებით, საქართველოს თანამედროვე და უახლეს ისტორიას, მის სოციალურ და მენტალურ რეალობას მეტაფორულად ასახავს. თქვენი აზრით, რამდენად რეპრეზენტატიული და ვასაგები იქნება ის გერმანული მასშტაბისთვის? შეიძლება ითქვას, რომ ამ სექტაკლის საფრანკურტრედ შერჩევის ერთ-ერთი მოტივაცია სწორედ ის იყო, რომ მას შეუძლია ევროპის ჩვენი ქვეყანა საინტერესო რაპორტის ვადაცხადოს?

- გერმანიის ერთ-ერთ უმთავრეს სცენაზე, ბერლინის დოიჩეს თეატრში ეს სექტაკლი უკვე ვითამაშეთ ივნისში, მათი ცნობილი ფესტივალი, „საავტორ თეატრის დღეები“ სწორედ ამ წარმოდგენით გაიხსნა. აქამდეც ჩვენი სხვა, დოკუმენტური სექტაკლები, „ტროიკა ქალები“, რომელიც 1990-იანი წლებიდან დღემდე საქართველოში მომხდარი ყველა ომის გამოვლენას ასახავს, გერმანიის 4 სხვადასხვა ქალაქში არაერთხელ და წარმატებით ვითამაშეთ. „პრომეთე“ კი მოლოდენილივალე ვფიქრებთ ისტორიულ მასალას, ტექსტის უდიდესი ნაწილი მხატვრულად და რამდენიმე პერსონაჟის პირად განცდებზე უფრო კონცენტრირებული, ვიდრე ქვეყნის ისტორიაზე. ესეიგი არიან ადამიანები, რომლებიც საქართველოს დამოუკიდებლობასთან ერთად დაიბადნენ. ეს მათი სხეულების ინტიმური ისტორიაა. პიესის მთავარი თეზისიც უდაბნო ესაა: დამოუკიდებლობა ილუზიაა, ჩვენ ყველანი მიჯაჭვულები ვართ საკუთარ ქრილობებს, ვსებებს, გამოცდილებებს თუ ისტორიას; ყველანი ვიქმნით პერსონალურ მითოლოგიას, სადაც საკუთარ თავზე მიჯაჭვულობას მივსვებით. ამიტომაც ვერ ვიტყვი, რომ ეს სექტაკლი, შესავალი ნაწილის და რამდენიმე პატარა ნახევრის გარდა, საქართველოს ისტორიაზე გვიყვება. ყოველ შემთხვევაში, ჩვენ ვეცადით, ზღვარი წაგვეშალა ქვეყნის ისტორიასა და მასში მცხოვრებ ადამიანების ინტიმურ ისტორიას შორის. ცხადია, ისტორიულ კონტექსტს ბოლომდე ვერ და არ გვეუქციეთ, მაგრამ მცდელობა ნამდვილად გვქონდა, განზოგადების იმ ხარისხისთვის მიგვეღწია, როცა ნაწარმები „ეროვნულობას“ ვარგავს.

- ზოგადად, როგორ შეაფასებდით ფრანკურტრის კონტექსტში შედგენილ თეატრალურ პროგრამას? რომელ ღონისძიებებს გამოარჩევდით? რა შეიძლება იყოს ამ პროგრამის მთავარი მიზანი?

- თეატრალური პროგრამა ძალიან ქრელია, მოიცავს ერთმანეთისგან რადიკალურად განსხვავებულ სექტაკლებს – სტილისტიკითა და თემატიკით ღამის ურთიერთსანიხალმდევნე ნაშუქვერცხვაც კი. ქართული თეატრის ცოცხალ კლასიკოსებთან (რობერტ სტურუას „სტიქსი“, რეზო გაბრიადის „რამონა“) ერთად ამ პროგრამაში სრულიად ახალგაზრდა ავტორები და რეჟისორებიც მონაწილეობენ. მთავარი ხიბლი, ალბათ, იმაშია, რომ ფართოდ არის

წარმოდგენილი თანამედროვე ქართული დრამატურგია, რაც გაზრებული და სწორი არჩევანია – თუ გერმანულენოვან სამყაროს ჩვენს ლიტერატურას ნარგუდგენით, ამ მრავალფეროვნებაში დრამატურგიის გამოტოვება არ იქნებოდა იქნებოდა მართებული.

- ფრანკურტრის წიგნის ბაზრობა ქართული ლიტერატურისთვის ენობრივი ბარიერის დაძლევის კარგი მაგალითია. თქვენთვის, როგორც მწერლისთვის, ლიტერატურული თვალსაზრისით, რამდენად მნიშვნელოვანი გამოცდილებაა, რომ თქვენი რომანი და მისი პერსონაჟები გერმანულ ენაზე შეძლებენ მკითხველთან კომუნიკაციას? რატომ სწავლობდათ ეს განიცადებდნენ ტექსტის სხვა ენობრივ სამყაროსთან ადაპტაციისას?

- არის შემთხვევები, როცა კონტექსტის შედენებით ვარგად ცოდნა ტექსტის ადქმით ერთგვარად ხელსაც კი გიშლის. ნათარგმნი წიგნი კი სულ სხვა სამყაროში იწვევს მოგზაურობას, სადაც მას ქართული კონტექსტი გელარ „ეხმარება“ და ვერც „ხელს უშლის“. ჩემთვის, როგორც ავტორისთვის მოულოდენლობებით სავესე პროცესია – აი, თურმე როგორ შეიძლება ვაივოს უცხოელმა მკითხველმა თუ კრიტიკოსმა შენი წიგნი. „ფრანკურტრე ალექსანდრე ცაიხენგში“ გამოქვეყნებულმა ტილმან შირეკლესენის რეცენზიამ საერთოდ სხვანაირად, ძალიან მოულოდენელი პოლიტიკური რაკურსით დამანახა „დამლა“. ერთი სიტყვით, შესანიშნავი საშუალებაა, საკუთარ წვენში ბარშვა შენევიყო. რომანი გერმანულად რაბელ გრაცეფელმა თარგმნა. თარგმანზე მუშაობისას გერმანული ენის სპეციფიკასთან ბორგება გაბდა საქირი, მაგალითად, ჩემთვის ასე საყვარელი და ამოჩემებული კოლოკვილიზმი, წინადადების „მეთუთ“ დანეყება პირველ შერში თბრობისას, გერმანული ენისთვის უცხოა. შიძლება ითქვას, გერმანულად ტექსტი ოდნავ უფრო „დადინჯდა“. სათაურის თარგმნაც შეუძლებელი იყო პირდაპირ, რადგან ქართული სიტყვა „ღამის“ მრავალსახეობის კონოტაცია ატარებს, რისი დაკარგვაც არ მინდოდა, გერმანული შეატყვისები კი სულ ძალიან ზუსტი, ზასრი სიტყვებია. ამიტომაც შეიცვალა სათაური და გერმანულად წიგნი „ღამის ფერები“ (Farben der Nacht) შექცა.

- როგორ გგონიათ, თემათა სექტორში, გამომსახველობითი ფორმებით, ესაუბიკური თუ ენობრივი პოზიციით, რა მანსი აქვს კლასიკურ და თანამედროვე ქართულ ლიტერატურას, რომ გერმანული მკითხველის ინტერესს დაიმსახუროს? რა შედეგს კლით ამ თვალსაზრისით ფრანკურტრის ბაზრობისგან?

- გერმანულენოვანი სამყარო ქართულთან შედარებით უშუალებელია. შესაბამისად, სხვადასხვა ტიპის თუ ეპოქის ლიტერატურას თავისი „მომხმარებელი“ გამოუჩნდება. კარგია, რომ ჰალოგრაფიდან დანეყებულ, ღამის გუშინ დანეყებულ წიგნის ჩათვლით, ამდენი ავტორი ითარგმნა. მე პირადად ყველაზე მეტად ჩემი საყვარელი გამანაშვილის დედონაცელის ახალმა თარგმანმა გამახარა. მიერეზო კიდევ გერმანულ მეტოპრებს, თუ ტიპობებს, მხოლოდ ერთი წიგნი გირჩიით ამ თარგმანების ზღვიდან, აუცილებლად კლდისმივლის გირჩეუთ-მეთუი. პროგნოზების კე-

თემა რთულია, მაგრამ ასეთი ინტენსიური მუშაობა, ამდენი წიგნის ერთბაშად გამოცემა უთუოდ მოიტიანს შედეგს. ვილაცას მეტად ვაუშარბობ, ვილაცას - ნაკლებად. მაგრამ ფრანკფურტის წიგნის ბაზრობაზე საპატიო სტუდენტის სტატუსი ნამდვილად არის ჩვენი უნიკალური მანისა - მთელი გერმანულენოვანი სამყაროს ყურადღება მიიქცევით, და ეს უკვე ზდება კიდევ - ლამის ყველა წიგნის მაღაზიაში ნახაუთ ქართულ ავტორებს. ასეთი რამ ადრე არასოდეს მომხდარა. დანარჩენს წიგნები თავად იზამენ. ვაცადათ.

ანა კორძია-სამადაშვილი საუბარში შესრულებული თარგმანების მაღალ ხარისხზე ვაამახვილა ყურადღება და ზოგიერთი რესპონდენტის მსგავსად ვაუჭირდა ფრანკფურტის წიგნის ბაზრობის მოსალოდნელ შედეგებზე პროგნოზების გაკეთება.

- როგორ შეაფასებდით მთარგმნელების მიერ განეულ სამუშაოს - რამდენად ხარისხიანი, საინტერესო თარგმანებითაა წარმოდგენილი ქართული კლასიკური და თანამედროვე ლიტერატურა ფრანკფურტში.

- რამდენიმე წლის განმავლობაში გერმანულ-ქართულ / ქართულ-გერმანულ მთარგმნელობით სემინარებში ვიღებდი მონაწილეობას. რასაკვირველია, პირადად მე მხოლოდ გერმანულ-ქართული თარგმანი მქებოდა, მაგრამ თავად სემინარი იმეორად იყო აწყობილი, რომ ნაშუადღევს ორივე ჯგუფს ერთად გვიწევდა მუშაობა. დანამდვილებით შემიძლია ვთქვა, რომ ქართულიდან გერმანულად მთარგმნელების ჯგუფში სრულიად შექანიწნავ პროფესიონალებითან მქონდა საქმი, ხოლო მათი მეტწილი, ქნი რომბარი ტიცი, არამარტო - ამ სიტყვას არ მოვერიდები - დიდი მთარგმნელი, არამედ ჩინებული პედაგოგიცაა. შესაბამისად, თარგმანების ხარისხი, მეტწილად, არის საუკეთესო.

- როგორ ფიქრობთ, რამდენად კარგი გამოვიდა თქვენი ნაწარმოებების თარგმანები. რამდენად საინტერესო იყო თარგმანზე მუშაობის პროცესი

და რამდენად ახლოსაა სრულყოფილებასთან მიღებული შედეგი?

- ყველა ჩემი ტექსტი თარგმნა სიბილა შინცემ. ვფიქრობ, ძალიან გამომართლა: სიბილა ჩინებულ მთარგმნელია და ნამდვილი მეგობარი. დღეს მის შესახებ ობიექტურად საუბარი აღარ შემიძლია, უკვე მეგობრები ვართ. ვფიქრობ, მისი თარგმანის ხარისხზე ჩემზე უკეთ პრემია „საბა“ მეტყველებს, და საუკეთესო გამომხატურება, რომელიც მის თარგმანებს გერმანულ პრესაში მოჰყვა.

- ბევრს საუბრობენ ფრანკფურტის წიგნის ბაზრობის მნიშვნელობაზე ქართული კულტურისათვის, ქართული ლიტერატურის უნიკალურ მანსად მოიხსენიებენ. მაგრამ ამჟერად უფრო მაინტერესებს, რას ნიშნავს, გნებაუთ, რამდენად მნიშვნელოვნად მიგაჩნიათ მსგავსი ფორუმები მწერლისთვის? თქვენთვის პირადად რამდენად საინტერესოა მათში მონაწილეობა? რა დადებითი შედეგი შეიძლება მოქონდეს ასეთ ღონისძიებებს?

- მწერალი, თავისთავად, მარტობელა არსებაა, მეტისმეტად დიდ დროს ატარებს თავის ტექსტთან პირისპირ. ალბათ, ყველას მქონია იმის განცდა, რომ სულ მარტოა და სადღაც, სიცარიელეში ყრის სიტყვებს. ნებისმიერი შეხვედრა კოლეგებთან დიდი სიხარულია, და როცა ეს კოლეგები უცხო ქვეყნიდან არიან, სხვა კულტურის შეილები - ეს უკვე დიდი თავგადასავალია. მე მქონი, ფრანკფურტის წიგნის ბაზრობა ამ საქმისთვის საუკეთესო ამბავია, ნამდვილი დღესასწაული.

- ფრანკფურტის წიგნის ბაზრობა და საქართველოს მასში მონაწილეობა ამ განსაკუთრებული და საპატიო სტატუსით, ალბათ, უპირველეს ყოვლისა, ხელს უწყობს ჩვენი კულტურის პოპულარიზაციას, წარმოჩენას. თქვენი შეფასებით, რა გავლენას ახდენს (თუ საერთოდ შეიძლება ასეთ გავლენაზე საუბარი) მსგავსი ღონისძიებები ქვეყნის ლიტერატურულ ცხოვრებაზე, ლიტერატურულ პროცესზე?

- აი, ეს კი არ ვიცი, გულწრფელად. ამას, ალბათ, დრო გაამეჩენებს.

ნიკოლოზ აგლაძე

სამეცნიერო და საგანმანათლებლო ღიბერატურა ფრანკფურტში

ფრანკფურტის წიგნის ბაზრობაზე საქართველოს საპატიო სტუმრის სტატუსით მონაწილეობა საზოგადოებისათვის უკვე კარგად ცნობილი ფაქტია. დიდი ხანია, რაც მიმდინარეობს ქვეყნის ჯეროვნად წარსადგენად შესაბამისი მხატვრული ლიტერატურის შერჩევისა და თარგმნის პროცესი. პროცესი ღიაა, მასში მრავალი დაინტერესებული მხარე მონაწილეობს და მკითხველიც, შეძლებისდაგვარად, ინფორმირებულია. თუმცა, ჯერ კიდევ ნაკლებადია ცნობილი, რომ საქართველოს განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის სამინისტროს მეცნიერების პოპულარიზაციის პროგრამის ფარგლებში მომზადდა სპეციალური პროექტი, რომლის მიზანიც ფრანკფურტში ქართული სამეცნიერო, სამეცნიერო პოპულარული და საგანმანათლებლო ლიტერატურის წარდგენაა. რადგან ინფორმაცია მის შესახებ ჯერ კიდევ საყოველთაოდ ხელმისაწვდომი არ არის, ხოლო პროექტის უდიდესი მნიშვნელობა საქართველოს ღირსეული რეპრეზენტაციის საქმეში ეჭვს არ იწვევს, გადაეწყვიტეთ შეკითხვებით მიგვემართა განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის სამინისტროს ფრანკფურტის პროგრამის ხელმძღვანელის, ბატონი **კონსტანტინე ნაცვლიშვილისთვის** და მისგან გავკეთო დეტალები, როგორც პროექტის მიმდინარეობის, ასევე მისი მიზნებისა და პერსპექტივების შესახებ.

- ბატონო კონსტანტინე, პირველ რიგში, საინტერესოა, როგორი იყო მუშაობის პროცესი, ასე ვთქვათ, მოსამზადებელი ეტაპი?

- ჩვენი პროექტის კონცეფციაზე მუშაობა დაეწყო აპრილის თვეში. მაშინ სამინისტროები დალოდო იყო, არსებობდა განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო. რა თქმა უნდა, კონცეფციაზე მუშაობა დაწყებული იყო, მუშა პროცესი მიმდინარეობდა ბოლო წლების განმავლობაში. ეს კონცეფცია მნიშვნელოვნად გადავიმუშავეთ, რაღაც შეცვალეთ, დაემატა ახალი გამოწვევები, ახალი თემები და აქედან გამომდინარე, გადამუშავებული კონცეფცია მაისის ბოლოს დავამტკიცეთ. ამასთან, იმა გამო, რომ დრო იყო ადვილად ცოტა, ლიტერატურის სელექციის პროცესში ჩართეთ ჩვენი პარტნიორი მხარე, პოლინური სამეცნიერო გამოცემლობა PWN და ერთ-ერთი საერთაშორისო ექსპერტი, რომელსაც თავის დროზე მონაწილეობა აქვს მიღებული ანალოგიურ პროექტში პოლონეთში. რა თქმა უნდა, პროცესში ყველა შესაბამისი სამეცნიერო და საგანმანათლებლო ინსტიტუტისა გვეყავდა ჩართული. გამართეთ შეხვედრები და შევეცადეთ ადგილზე გვეჩვენა ის ბაზონი, რომელიც დღეს რეალურ სამეცნიერო პროდუქტს ქმნის საქართველოში.

- მართალი გითხრათ, დღემდე თქვენი პროგრამის შესახებ საზოგადოება ნაკლებადია ინფორმირებული. არადა, ის, ნების, ძალიან საინტერესოა და, რაც მთავარია, დიდი მნიშვნელობის მატარებელი უნდა იყოს. პირადად მეც მაინტერესებს და, დარწმუნებული ვარ, მკითხველსაც ექნება სურვილი,

საქართველო

გავიგოს თქვენი პროექტის ძირითადი კონცეფცია, ის მიმართულებები და კონკრეტული გამოცემები, რაც მოამზადეთ ფრანკფურტის ბაზრობაზე წარსადგენად.

- უპირველეს ყოვლისა, ჩვენი პროგრამის ძირითადი მოტივ არის ქართული აზნაბი. ამიტომ თავდაპირველად, იდენტიფიცირება მოვახდინეთ იმისი, თუ რა გავრცელებული გვაქვს ამასთან დაკავშირებით. პირველ რიგში, ქართული ენა, გარდა იმისა, რომ უნდა წარმოადგენდეს საქართველოლოგიის, ან დღეს უფრო გაფართოებული კანონი, „ფორჯინგ სთადის“ შესწავლის ინსტრუმენტს, ჩვენ გვაქვს საფუძვლიანი აზროვნება, რომ ის კავასილოგიისათვის გვახდის დარგის ერთგვარი გასაღები. ამიტომ ჩვენ შევცადეთ ქართული ენა წარმოგვეჩინა, როგორც სამეცნიერო კონტექსტში მნიშვნელოვანი ინსტრუმენტი ამ ორი დიციპლინის შესახებ უნდა და ამათ განხვედვას ზღვრა მისი როლის მსოფლიო მეცნიერებაში, ერთგვარად, გარანტირებული საარსებო სიფრცვე გავგეჟინა მისთვის მსოფლიოში.

ჩვენ გვაქვს ისტორიული გამოცემები აღმოსავლეთმცოდნეობაში, განსაკუთრებით ირანისტიკაში, ამიტომ შევეცადეთ, ჩვენი კომპეტენცია გვეჩვენებინა ამ მიმართულებაში, ეს იქნება, როგორც სპარსულენოვანი, ასევე ქართულენოვანი გამოცემები, რომლის თარგმანს სამომავლოდ ინგლისურადაც ვაპირებთ, რადგან, სამუნებაროდ, თარგმანების დრო ძალიან შესწავლული გვაქონდა.

ამავე დროს, ჩვენ გვინდოდა ხაზი გავგვესვა, რომ საქართველოს გააჩნია ისეთი კომპეტენციები, როგორცია, მაგალითად, ასირიოლოგია. ალბათ, უცნაურიც კია, რომ ასეთ პატარა ქვეყანაში, მცირე ადამიანური რესურსების პირობებში, შესაძლებელი გახდა ამ დარგის განვითარება.

გარდა ამისა, აღმოჩნდა, რომ ჩვენთან დიდი ხანია არ მომხდარა ნორტის სისტემური წარმოება. ამიტომ, თითქმის ყველა კომპოზიტორს, ან მათ შემკვიდრებს სწავლაში მონაწილეობა და შევეცადეთ მათი შემოქმედება ხელმისაწვდომი გავგვხადო. სულ 44 გამოცემა მომზადდებო: ზოგი მათგანი კრებულა, ზოგი კ ერთი კომპოზიტორის ნაშრომებს ეთმობა.

აუცილებელია აღინიშნოს, რომ გვაქვს საინტერესო შემკვიდრება კინოტელევიზია „ქართულ ფილმში“. აქ ნელგის განმარტობაში მოქმედებდა დაიფილმების სტუდია და ცნობილი ქართველი მხატვრები ქმნიდნენ საბავშვო ინტელსტრაციებს ამ დიაფილმებისათვის. ეს გახლავთ ისწორედ იმ ტექნიკით შესრულებული და სწორედ ისეთი მხატვრული დონის სრულყოფილი ინტელსტრაციები, რაზეც დღეს ძალიან დიდი მოთხოვნაა. ამიტომ შევეცადეთ ეს საბავშვო ლიტერატურა საყოველთაოდ ხელმისაწვდომი გავგვხადო. ის გამოიცემა როგორც ქართულ, ასევე გერმანულ, ინგლისურ და ფრანგულ ენებზე.

გვიჩვენა, საზოგადოებისათვის უფრო ხელმისაწვდომი ყოფილიყო ქართული კინოდრამატურგიაც და შეიძენი მნიშვნელოვანი ფილმის სცენარი თარგმანა ინგლისურად, ნაწილი - გერმანულ ენაზე. მართალია, ყველა ვერ მოესწრო, მაგრამ ეს სცენარები შესაბამისი ფუნქციებით იქნება წარმოდგენილი ჩვენს სტენდზე. და რაც ყველაზე უმთავრესია, ნელს პირველად ჩვენ წარვდგინეთ ახალი ქართული ლექსიკონების ბრუნდით. ეს იქნება ერთიანი ბრუნდი თავისი ლოკალიზირებით, მართლაც გვემბო და ამ საკმეში ყველა შესაბამისი ინსტიტუციაა ჩართული. ამიტომ დან მსოფლიო

ბაზარზე ლექსიკონების ერთიანი ბრუნდის შესრულება. ცალ-ცალკე გამოცემითა რეკლამირება, მოკლესენებათ, შედარებით რთულია, ერთიანი ბრუნდით კვებ გავრცელება კი ამ საკმეზე აადვილებს. გარდა ამისა, ლექსიკონებს ეწეება მახასიათებელი ყდის ფერი, რომელიც არ შეიცვლება, იქნება მარტივად ამოსაცნობი და შევეცადებით, რომ სამომავლო ექსპერტში, სადაც საქართველო მიიღებს მონაწილეობას - სხვათა შორის, მიმდინარეობს მოლაპარაკებები და უახლოეს მომავალში საქართველო შეიძლება იყოს წარმოდგენილი პარიზისა და ვარშავის ბუფეკარებზე - ჩვენი ლექსიკონების ბრუნდი უმნიშვნელოვანესი სამეცნიერო ინსტრუმენტის როლს შეასრულებს. ამის ერთ-ერთი უმთავრესი რეპრეზენტატი იქნება ახლანდელი მრავალმხრივი შრომის შედეგად დასრულებული, ძველი ქართული ენის დოკუმენტირებული ლექსიკონი, რომელიც უპირველესად გამოცემაში, უმნიშვნელოვანესი საგან-სა მიღწევია ქართული მეცნიერებისა და ქართული კულტურისათვის.

გარდა ამისა, გვექნება კვლევები ლიტერატურათმცოდნეობასა და ხელოვნებაში. რა თქმა უნდა, წარმოდგენილი იქნება კვლევები ისტორიის შესახებ შევებით ჩვენი ქვეყნისთვის უმნიშვნელოვან - ინფორმაციისთვის პერიოდსაც. სხვათა შორის, ამ პროცესით ენათესავეებით ბევრ ევროპულ ქვეყნისა და აქედან გამომდინარე, ეს გამოცემა კიდევ მეტ მნიშვნელობას იქნის. ასევე, გავცხადებთ საინტერესო ნიგნი, რომელშიც განხილული იქნება ისტორიული მნიშვნელობის მქონე ყველა სტამბა, მათ შორის, ავღანის არალეგალიზაცია სტამბა, რომელიც, როგორც ვიცით, მსოფლიო მნიშვნელობა გააჩნია და ამ მიზეზით მას არაერთი ტურისტი სტუმრობს. მთლიანობაში, შევეცადეთ, მთელი ჩვენი კულტურული და სამეცნიერო პოტენციალი შემოვლავარად გადავგვეზარა და გავგეჟინა იმის განცდა, რომ ამ პროგრამის მიღება დაგა ბევრად უფრო დიდი, მოცულობითი კულტურა და მეცნიერება. ეს არის ჩვენი პროგრამის ძირითადი მიზანბაზი.

ბატონ კონსტანტინესთან საუბრის შემდეგ, საინტერესოდ ჩავთვალე გამეგო, თუ რას ელიან ფრანკფურტის წიგნის ბაზრობისაგან სამეცნიერო, სამეცნიერო-პოპულარული და საგანმანათლებლო ლიტერატურის პროგრამის მთავარი მონაწილეები, ადამიანები, რომლებზეც დიდწილად არის დამოკიდებული ამ პროექტის წარმატება. ამიტომ, რამდენიმე შეკითხვით მივმართე ისტორიის მეცნიერებთა დოქტორს, თსუ-ს პროფესორს, მრეწერეალე ქართველ ხეთოლოგს, ქალბატონ ირინე ტატხევილს, რომლის ორი ნაშრომის პრეზენტაციაც დავგეჟილია ფრანკფურტის ბაზრობის ფარგლებში.

- თქვენი აზრით, რამდენად და რით არის საინტერესო ფრანკფურტის წიგნის ბაზრობის მსგავსი ფორუმები, რა საშუალებებს იძლევა ისინი და რა შედეგს შეიძლება ველოდეთ მათგან?

- ნიგნის ბაზრობები საინტერესოა, ალბათ, არა მარტო მეცნიერებისთვის, არამედ, ზოგადად ნიგნიერა ადამიანისთვის, მათთვის, ვისაც წიგნი უყვარს. ფრანკფურტის წიგნის ბაზრობა, რა თქმა უნდა, თავისი გრანდიოზული მასშტაბებით მხოლოდ საკმეში ადგილი შეიძლება იყოს წიგნის მოყვარულთათვის. ნელს,

როგორც ცნობილია, ფრანკფურტის წიგნის ბაზრობა სამოცდაშვიდწევრი ტარდება და ამ საიუბილეო ღონისძიების საპატიო სტუმარი საქართველო იქნება. ასე რომ, ქართველი მეცნიერისთვის უაღრესად მნიშვნელოვანი შეიძლება იყოს ამ უდიდეს ფესტივალზე დასწრება. თუ მას, ამასთან, შესაძლებლობა აქვს საკუთარი ნაშრომითაც წარდგეს ფრანკფურტში, პირადად იმეცნიერო თუ ბიბლიოფილური ინტერესების დაკმაყოფილების გარდა, ეს შეიძლება სასარგებლო აღმოჩნდეს დარგისთვისაც, რომელსაც ის ემსახურება. ქართველი მეცნიერის ნაშრომის პრეზენტაცია, იმედია, მასთან თანამშრომლობით დაინტერესებს უცხოელ კოლეგას ან გამომცემლობას, რაც, უდავოდ, ხელს შეუწყობს ჩვენი მეცნიერების მიღწევების ქვეყნის ფარგლებს გარეთ გატანას. უცხოელ კოლეგათა მხრიდან გამოჩენილი ინტერესი კი, როგორც წესი, ჩვენი თანამშრომლებსაც გადამდებია ხოლმე.

- პირადად თქვენთვის, დარგის წამყვანი სპეციალისტისთვის, საერთაშორისო აღიარების მქონე მეცნიერისთვის, რამდენად საინტერესოა მსგავსი ასე ვთქვათ, არა „წმინდად სამეცნიერო“ ღონისძიებაში მონაწილეობა? რა პერსპექტივები არსებობს და რაში ხედავთ თქვენს როლს ამ საქმეში?

- დიდი მადლობა ჩემი ასე მოხსენიებისთვის, საერთოდ, საკმაოდ მცირეა ასირიოლოგთა რიცხვი მსოფლიოში, ამიტომ ყველანი მეტ-ნაკლებად ერთმანეთს ვიცნობთ. რა თქმა უნდა, მეც იგივე ინტერესი შეიძლება მქონდეს, რაც სხვა ქართველ მეცნიერს. ასეთ არა „წმინდად სამეცნიერო“ ღონისძიებაში მონაწილეობა ხანდახან, ალბათ, არაანაკლებ მნიშვნელოვანია, ვიდრე წმინდა სამეცნიერო ფორუმებში მონაწილეობა, ვინაიდან იზრდება დარგის პოპულარიზაციის პერსპექტივები. ეს განსაკუთრებით სჭირდება ისეთ ვიწრო დარგებს, როგორცაა ასირიოლოგია - ძველი ახლო აღმოსავლეთის ცივილიზაციების შემსწავლელი მეცნიერე-

ბა, რომელსაც ჩემს კოლეგებთან ერთად ვემსახურები. ასირიოლოგია ელიტარულ დარგად ითვლება. ეს არ არის ყველა ქვეყანაში მასობრივად გავრცელებული დარგი. ამიტომაც მოიხსენიებენ ხოლმე მას გერმანელები ტერმინით - Orchideenfach, რაც აღნიშნავს იშვიათ, მოსაფრთხილებელ სპეციალობას, რომელიც ყველა უნივერსიტეტის სიმდიდრეს შეიძლება წარმოადგენდეს. სამწუხაროდ, მას პრაქტიკული, ასე ვთქვათ, „საბაზრო“ ლირებულება არ აქვს. ამიტომ ასირიოლოგია, ისევე როგორც მისი ბედის მოხარე მეცნიერების სხვა დარგს, სჭირდება პოპულარიზაცია და რეკლამა.

მე შესაძლებლობა მომეცა, რომ ფრანკფურტის წიგნის ფორუმზე წარვადგინო ჩემი წიგნი „ქართულ-ხეტური ლექსიკონი“, რომელიც 2017 წელს გამოსცა „პროგრამა ლოგოსმა“, ხოლო ამჯერად სპეციალურად გამოფენისთვის ხელახლა გამოიცემა პოლიონთში. ამას გარდა, წინო სამსონიასთან ერთად წარვადგენთ წიგნს, რომელსაც, ერთ-ერთი შუმერული ლოცვის მიხედვით, დეარქვით „ზაფხულის მოკლე ლამე“ და რომელიც შუმერული, აქადური და ხეთური რელიგიური და სალიტერატურო ტექსტების კრებულია. ჩემი და წინო სამსონიას მიერ შესრულებული თარგმანების გარდა, წიგნში შევიტანეთ აქადური ლოცვები, რომლებიც ამოკრებილია მსოფლიოში სახელგანთქმული და ჩვენს ქვეყანაში დღემდე, სამწუხაროდ, შედარებით ნაკლებად დაფასებული მეცნიერის, მიხეილ (მიხაკო) წერეთლის ცნობილი „გილგამეშინიდან“.

ჩვენი ერთ-ერთი მიზანაც სწორედ ის არის, რომ სამეცნიერო საზოგადოებას კიდევ ერთხელ შევასვენოთ ასირიოლოგიის, როგორც დარგის, მდიდარი ტრადიციები საქართველოში და იმედი მაქვს, რომ ფრანკფურტის ბაზრობა ჩვენი დარგის პოპულარიზაციას და მისი შემდგომი განვითარებისთვის მნიშვნელოვანი აღმოჩნდება.

ქართული ლიტერატურა ვაიდლეს გამომცემლობაში

ინტერვიუ გამომცემელ შტეფან ვაიდლესთან

გერმანულიდან თარგმნა ბაქარ როსტიაშვილმა

ქალაქ ბონის ვაიდლეს გამომცემლობას პროგრამაში შეტანილი აქვს განსაკუთრებით რეკომენდებული სამი ქართული რომანი. გამომცემელ შტეფან ვაიდლეს „მისი ქართველების“ შესახებ ესაუბრა გერმანული გამოცემა BUCH-BUCHSE.

- ამასობაში „ვაიდლემი“ სამი ქართული რომანი გამოჩნდა: ზურაბ ქარუმიძის „Dagny or a Love Feast“, ასევე, აკა მორჩილაძის „მოგზაურობა ყარაბაღში“ და „მამულეჟი“. როგორ აღმოჩნდა ქართული ლიტერატურა თქვენს გამომცემლობაში?

- ჩვენ უკვე რამდენიმე წელია რეგულარულად ვიღებთ მონაწილეობას მასპინძელი ქვეყნის პროგრამით ფრანკფურტის წიგნების გამოფენაზე და ტობიას ვოსსაც, წიგნების გამოფენიდან ვიცნობთ. 2014 წელს შემთხვევით შეეხვდით მას გამოფენის დროს ქალაქის მუზეუმის რესტორანში, სადაც იგი ერთ ქალბატონს ესაუბრებოდა. იგი გახლდათ მედეა მეტრეველი, საქართველოს წიგნის ეროვნული ცენტრის დირექტორი. 2015 წლის მაისში მედეამ გამომცემელთა ერთ ჯგუფთან ერთად თბილისში დაგვხვალა ქვეყნის ლიტერატურის გასაცნობად. სანახაობრივად ეს იყო მშვენიერი ქალაქი და ქართული ლიტერატურაც, რამდენადაც ჩვენ მისი ნაკითხვა შეეძელით, არანაკლებ მიმზიდველი აღმოჩნდა. ენობრივი ბარიერი საქმაოდ სერიოზული იყო, მაგრამ მოხდა ბედნიერი დამთხვევა: ერთ-ერთი პირველი ქართული წიგნთაგანი, რომელიც წავიკითხეთ, ინგლისურ ენაზე იყო დაწერილი. ვგულისხმობ ზურაბ ქარუმიძის წიგნს Dagny, or a Love Feast. ასევე, ჩვენ მალე გავეცანით ინგლისურად გამოცემულ აკა მორჩილაძის წიგნს Journey to Karabakh, რის შემდეგაც დადებით ხელშეკრულება თანამშრომლობის შესახებ.

- თუ შეგიძლიათ, რომ ეს სამი რომანი და მათი ავტორები მოკლედ წარმოგივლით? რა მოგვითხრობთ თქვენ ამ ტექსტებზე?

- ორივე ავტორს ბევრი მკითხველი ჰყავს საქართველოში, ვინაიდან ისინი საკუთარი ქვეყნის ისტორიასა და კულტურაზე წერენ. ზურაბ ქარუმიძის უფრო მოთამაშის ნახტომისებური მანერა აქვს, აკა მორჩილაძე ყოველთვის ახალ-ახალი ასპექტებით გამოიჩენება, მაგალითად, იმით, რომ ხშირად იყენებს ქართულ დიალექტებს. ზურაბის წიგნს ეროვნულ უწოდებს ზამკვლევი, რომელსაც

შეუძლია სიღრმისეულად გაზიაროს ქართულ კულტურას და მეც ვეთანხმები ამ შეხედულებას. ადამიანი შეიძლება იოლად დაიკარგოს თავის იდეათა და ფანტასმაგორიათა მორევში, მაგრამ ყოველთვის მზიარული იყოს. აკა პირიქით - თავისი ქვეყნის მემკვიდრეა, მისი თავყანისცემა თითქმის საკულტო დონემდეა აყვანილი საქართველოში. მე ჯერ არ შევხვედრილვარ არცერთ ქართველს, რომელსაც „გასეირნება ყარაბაღში“ არ სცოდნოდა. მისი მთორე რომანი „მამულეჟი“ გვთავაზობს ერთ ცხოვრებისეულ ისტორიას და სხვლეთ საქართველოდან, მოვლენების ცენტრში გულუბრყვილო გმირია, რომელშიც ქვეყნის ბოლო ათწლეულის ცვლილებები აისახება.

- მომავალშიც თუ გამოჩნდება ქართული სათარგმნო „ვაიდლემი“?

- უთუოდ, ოღონდ არა 2019-ში. წიგნების ბაზრობამ, პირველ რიგში, საქართველოში ამ წელს გამოცემული 100 წიგნი უნდა აითვისოს.

- ბოლო პერიოდის განმავლობაში თქვენ ბევრჯერ იყავით საქართველოში. როგორ აღიქვამთ იქაურ ლიტერატურულ სურათს?

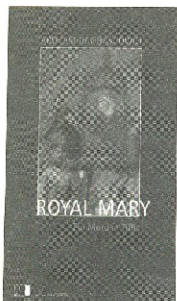
- რაც ყველაზე მეტად მომწონს, ისაა, რომ ყველა ლიტერატორს შეგობრული ურთიერთობა აქვს ერთმანეთთან, თვით თავიანთ გამომცემლებთანაც კი.

მე იქ არასოდეს მიგრძნია ჩვენითვის დამახასიათებელი შურის კულტურა. ოთხჯერ ვიყავი საქართველოში, ჩემი მეუღლე კი ექვსჯერ. მომავალ წელს ჩვენ კვლავ ვიმოგზაურებთ სვანეთში. ქართულმა არზმა ახლახან გადაიღო ჩვენს შესახებ სიუჟეტი სერიიდან: „საქართველოს მეგობრები“.

- დასასრულ, რომელია სხვა გამომცემლობის მიერ გამოცემული ქართული წიგნი, რომელიც მკითხველმა არავითარ შემთხვევაში არ უნდა გამოტოვოს?

- რთული სათქმელია, არის უამრავი შესანიშნავი წიგნი, მაგრამ თუკი მინც უნდა გამოყოფთ ერთი, მაშინ დავასახელებდი ოთარ ქლიაძის „გზაზე ერთი კაცი მიდიოდა“ - კრისტიან ლიხტენფელდის შესანიშნავი თარგმანით, რომელიც გამოსცა „Matthes & Seitz“-მა. გარდა იმისა, რომ რომანი მოგვითხრობს ძველ მითზე ვედვას, იასონის და ოქროს საწმისის შესახებ, აგრეთვე, ბევრ სხვა რამეზე, ამასთანავე, მასში ვხვდებით საესეებით მკაფიო პარალელებს თომას მანის რომანთან „ოსები და მისი ძმები“.

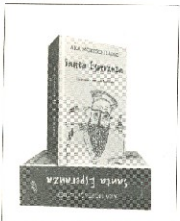
ბიბლიოთეკა

Abo Jasnaghachvili, ROYAL MARY - EIN MORD IN TIFLIS, Übersetzung: Lia Wittek
Edition, fotoTAPETA, 2017, 128 Seiten. ISBN 978-3-940524-60-7

Beka Adamashvili, BESTSELLER, Übersetzung: Sybilla Heinze, Volland & Quist, 2017, 176 Seiten. ISBN 978-3-863911-83-6

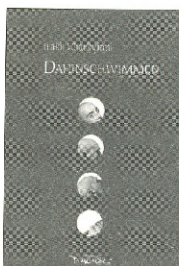
Aka Morchiladze, SANTA ESPERANZA, Übersetzung: Natia Mikeladse-Bachsoliani, Mitteldeutscher Verlag, 2018, 760 Seiten. ISBN 978-3-95462-983-1

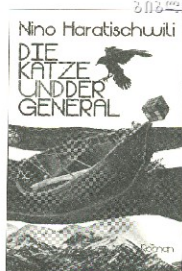
Lasha Bugadze, DER ERSTE RUSSE, Übersetzung: Sybilla Heinze, Rachel Gratzfeld, Frankfurter Verlagsanstalt, 2018, 480 Seiten. ISBN 978-3-627-00255-8

Zaza Burchuladze, DER AUFBLASBARE ENGEL, Übersetzung: Maia Tabukaschwili, Blumenbar, 2018, 192 Seiten. ISBN 978-3-351-05058-0

Irakli Charkviani, DAHINSCHWIMMEN, Übersetzung: Iunona Guruli, Dayeli Verlag, 2018, 200 Seiten. ISBN 978-3-935597-93-7

Nino Haratischvili, DIE KATZE UND DER GENERAL, Frankfurter Verlagsanstalt, 2018, 750 Seiten. ISBN 978-3-627-00254-1

Ruska Jorjoliani, DU BIST IN EINER LUFT MIT MIR, Übersetzung: Barbara Sauer, Rotpunktverlag, 2018, 216 Seiten. ISBN 978-3-85869-793-6

Anna Kordsaia-Samadashvili, SCHUSCHANIKS KINDER, Übersetzung: Sybilla Heinze, Verlag Hans Schiler, 2018, ca.120 Seiten.

Nestan Nene Kvinikadze, **DIE NACHTIGALLEN VON ISFAHAN**, Übersetzung: Tamar Muskhelishvili, Orlanda, 2017, 110 Seiten. ISBN 978-3944666365

Giwi Margwelaschwili, **DIE MEDEA VON KOLCHIS IN KOLCHOS**, Verbrecher Verlag, 2017, 168 Seiten. ISBN 9783957322319

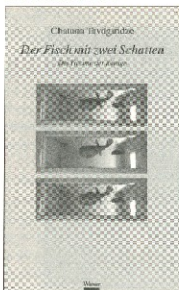
Guram Matskhonashvili, **GLDANI**, Übersetzung: Tamar Rekk-Kotrikadze, Wieser Verlag, 2018, 160 Seiten. ISBN 978-3-99029-307-2

Aleko Shugladze, **VERSTECKSPIEL**, Übersetzung: Katja Wolters, KLAK Verlag, 2018, 180 Seiten.

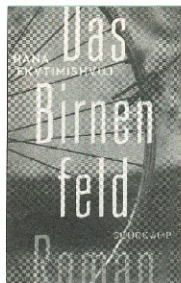
Tamar Tandaschwili, **LÖWENZAHN- WIRBELSTURM IN ORANGE**, Übersetzung: Natia Mikeladse-Bachsoliiani, Residenz Verlag, 2018, 136 Seiten. ISBN 978-3-7017-1691-3

Chatuna Tavdgiridze, **Der Fisch mit zwei Schatten**, Übersetzung: Anastasia Kamarauli, Wieser Verlag, 2018, 200 Seiten. ISBN 978-3-99029-309-6

Ekaterine Togonidze, **Einsame Schwestern**, Übersetzung: Nino Osepaschwili, Eva Profousová, Septime Verlag, 2018, 180 Seiten. ISBN 978-3-902711-74-8

Nana Ekvimishvili, **DAS BIRNEN- FELD**, Übersetzung: Julia Dengg, Ekaterine Teti Suhrkamp, 2018, 221 Seiten. ISBN 978-3-518-46882-1

Luka Bakanidze, **DAS DRITTE UFER**, Übersetzung: Katja Wolters, KLAK Verlag, 2018, 284 Seiten. ISBN 978-3-943767-86-5

**პროზული
კრებულები**

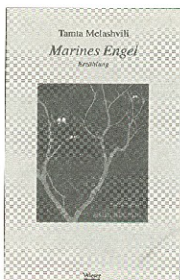
Mika Alexidse, **MAN SPRICHT NICHT ÜBER DEN TOD**, Übersetzung: Maja Lisowski, Pop Verlag, 2017, 173 Seiten. ISBN 9783863561727

Tamri Fkhakadze, **GÄRTNERN IM KRIEGSGEBIET**, Übersetzung: Iunona Guruli, Dayeli Verlag, 2018, ca. 130 Seiten. ISBN 9783935597913

Archil Kikodze, **DIE GESCHICHTE VON EINEM VOGEL UND EINEM MANN**, Übersetzung: Natia Mikeladse-Bachsoliani, Ullstein Verlag, 2018, 120 Seiten. ISBN 9783548291000

Tamta Melashvili, **MARINES ENGEL**, Übersetzung: Tamar Rekk-Kotrikadse, Wieser Verlag, 2018, ca. 120 Seiten. ISBN 978-3-99029-308-9

Irma Tavelidze, **Die Erfindung des Ostens**, Übersetzung: Iunona Guruli, edition. fotoTAPETA, 2018, ca. 120 Seiten. ISBN 978-3-940524-74-4

Salome Benidze, **DIE STADT AUF DEM WASSER**, Übersetzung: Iunona Guruli, Illustrationen: Tatia Nadareishchwili, Aviva Verlag, 2017, 160 Seiten. ISBN 978-3-932338-91-5

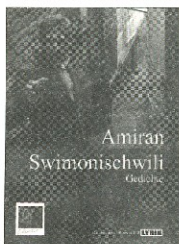
პოეზია

Thomas Badsaghua, **LETZTE STATION**, Übersetzung: Manana Paitschadse, Löcker Verlag, 2017, 92 Seiten. ISBN 978-3854098676

Zurab Rvelashvili, **DIKTATUR DER POESIE**, Übersetzung: Nana Tchigladze, Nachdichtung: Sabine Schiffler, KLAK Verlag, 2018, 126 Seiten. ISBN 978-3-943767-92-6

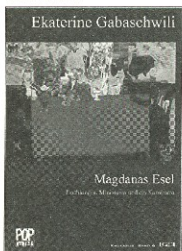

Amiran Swimonischwili, **GEDICHTE**, Übersetzung: Thomas Häusermann, Pop Verlag, 2018, 160 Seiten. ISBN 978-3-86356-225-0

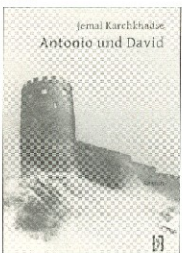
კლასიკა

Michell Dschawachischwili, DSCHAQOS KNECHTSCHAFT, Übersetzung: Julia Dengg, Nino Idoïdze, Arco Verlag, 2018, 320 Seiten. ISBN 978-3-938375-92-1

Ekaterine Gabaschwili, MAGDANAS ESEL, Übersetzung: Artschil Chotiwari, Steffi Chotiwari-Jünger, Pop Verlag, 2015, 171 Seite. ISBN 978-3-86356-112-3

Jemal Karchkhadse, ANTONIO UND DAVID, Übersetzung: Lamara Naroushvili, Sergei Okropiridze, Leipziger Literaturverlag, 2018, 170 Seiten. ISBN 978-3-86660-236-6

Aleksandre Kasbegi, ELISO, Übersetzung: Steffi Chotiwari-Jünger, Nino Stoica, Maja Lisowski, Shaker Verlag, 2014, 128 Seiten. ISBN 978-3-8440-2491-3.

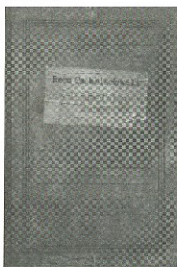
Tschola Lomtadse, DIE BEICHTE, Übersetzung: Steffi Chotiwari-Jünger, Artschil Chotiwari, Pop Verlag, 2015, 184 Seiten. ISBN 978-3-86356-117-8

Grigel Robakidse, DIE GEMORDETE SEELE, Originalsprache: Deutsch Arco Verlag, 2018, 270 Seiten. ISBN 978-3-938375-95-2

Ilia Tschawtschawadse, Erzählungen aus Georgien, Übersetzung: Kristiane Lichtenfeld, Reichert Verlag, 2018, ca. 180 Seiten.

Reso Tschischwili, DIE HIMMELBLAUEN BERGE, Übersetzung: Julia Dengg, Ekaterine Teti, Edition Monhardt, 2017, 160 Seiten. ISBN 978-3-9817789-2-2

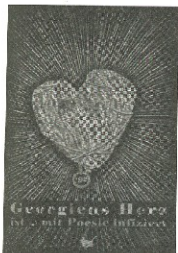

Goderdsi Tschocheli, EINE KRÄHE FÜR ZWEI, Übersetzung: Maja Lisowski, Pop Verlag, 2018, ca. 180 Seiten.

ანთლოგები

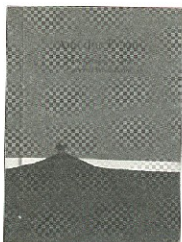
Die Elektrischen Glühbirnen, Gedichtband, Interlinearübersetzung: M. Tabukashvili, M. Liparteliani, M. Lisowski, S. Shamanadze, Nachdichtung: J. Bröcan, L. Güzel, I. V. Kunkel, R. Thénier, Edition Virgines, 2018, ca. 150 Seiten. ISBN 978-3-944011-73-8

GEORGIENS HERZ, Gedichtband, Interlinearübersetzung: Nana Tchigladze, Nachdichtung: Sabine Schiffner, Größenwahn Verlag, 2018, ca. 140 Seiten. ISBN 978-3955771-222-6

GEORGIEN, Lesebuch, Lena Luczak, Manfred Heinfeldner (Hg.), Verlag Klaus Wagenbach, 2018. 144 Seiten. ISBN 978-3-8031-1336-8

AUS DER FERNE, Gedichtband, Interlinearübersetzung: Tengiz Khachapuridze, Nachdichtung: Norbert Hummelt; Matthias Unger (Hg.), Corvinus Presse Berlin, 2018, 82 Seiten, ISBN 978-3942280341

DIE KARTOFFELERLENTE, Gedichtband, Interlinearübersetzung: Nana Tchigladze, Nachdichtung: Norbert Hummelt, Sabine Schiffner; Matthias Unger (Hg.), Corvinus Presse Berlin, 2017, 88 Seiten, ISBN 978-3-942280-41-9

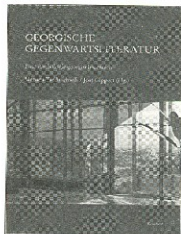
GEORGISCHE KURZGESCHICHTEN, Erzählungsband, Georgisch-Deutsch, Übersetzung: Steffi Chotiwari-Jünger (Hg.), Helmut Buske Verlag, 2016, 202 Seiten. ISBN 978-3875487749

Zwischen Orient und Okzident, Drama, Übersetzung: N. Mikeladze-Bachsoiliani, A. Kamarauli, M. Liparteliani, S. Schmidt; Manana Tandashvili (Hg.), Theater der Zeit, 2015, 334 Seiten. ISBN 978-3-95749-061-2

TECHNO DER JAGUARE, Erzählungsband, Übersetzung: M. Tabukashvili, M. Kandelaki, A. Kamarauli, M. Kamarauli, I. Schiolaschwili, S. Schmidt, Frankfurter Verlagsanstalt, 2013, 256 Seiten. ISBN 9783627001926

GEORGISCHE GEGENWARTSLITERATUR, Erzählungsband, Übersetzung: Anastasia Kamarauli; Manana Tandashvili, Jost Gippert (Hg.), Georgisch-Deutsch I Reichert Verlag, 2010, 406 Seiten. ISBN 9783895007767

**დოკუმენტური პროზა,
ფილოსოფია და სხვა**

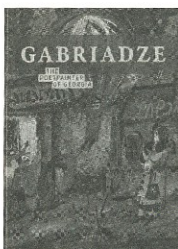
Akaki Bakradse, **ILIA TSCHAWTSCHAWADSE**, Biografie, Übersetzung: Lascha Bakradse, Leipziger Literaturverlag, 2018, 150 Seiten. ISBN 978-3-86660-235-9

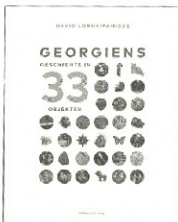
Dato Barbakadse, **DIE UNMÖGLICHKEIT DES WORTES**, Essays, Übersetzung: Manana Paitschadse, Maja Lisowski, Pop Verlag, 2016, 328 Seiten. ISBN 9783863561772

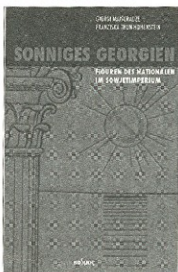
Gia Edzgeradze, **DIRTY T-SHIRT CULTURE**, Deutsch-Englisch, Verlag Kettler, 2017, 268 Seiten. ISBN 978-3-86206-624-7

Reso Gabriadse, **GABRIADSE**, Text: Reso Gabriadse & Andrej Sarabjanow, Vorwort: Michael Semff. Übersetzung: I. Alexejewa, J. Gabriel, A. Kartosia, D. Rayfield, R. Tietze | Deutsch-Englisch, Sieveking Verlag, 2018, 160 Seiten. ca. 120 Abbildungen. ISBN 978-3-944874-89-0

David Lordkipanidze, **GEORGIENS GESCHICHTE IN 33 OBJEKTEN**, Übersetzung: Manana Paitschadse, Mit-teldeutscher Verlag, 2018, 128 Seiten. ISBN 9783963110450

Giorgi Maisuradze, Franziska Thun-Hohenstein, **SONNIGES GEORGIEN**, Kulturverlag Kadmos, 2015, 46 Abbildungen, 376 Seiten. ISBN 978-3-86599-277-2

Guram Odisharia, **DER PASS DER FLÜCHTLINGE**, Übersetzung: Luka Kamarauli, Reichert Verlag, 2015, 64 Seiten. ISBN 978-3-95490-133-3

Zaal Andronikashvili, Emzar Jgerenaia, Franziska Thun-Hohenstein, **LANDNA(H)ME GEORGIEN**, Kulturverlag Kadmos, 2018, 450 Seiten. 35 Abbildungen. I ISBN 978-386599-399-1

Diana Didebulidse
FRANKFURTER BUCHMESSE – DIE
MÖGLICHKEIT DER BESEITIGUNG DER
SPRACHSCHRANKE

Man glaubt, die Frankfurter Buchmesse sei eine grosse geschichtliche Chance für Georgische Schriftstellerei um die Sprachbarriere zu überspringen und, vor allem, noch intertextualer zu werden – d.h. die Ausdehnung ihrer Deutungsgrenzen und die Erhöhung ihrer Ausfuhr auf den europäischen Literaturmarkt.

An den Veranstaltungen im Rahmen der Frankfurter Buchmesse werden etwa 70 georgische Schriftsteller teilnehmen. Sie haben Möglichkeit die eigenen Texte darzustellen und die Wanderschaft von diesen Texten in anderer Sprache zu beobachten.

Darüber hinaus gibt Frankfurter Buchmesse eine gute Gelegenheit der klassischen georgischen Literatur, der durch Übersetzungen in deutscher sowie in anderen Sprachen eine Chance auf Neubelebung gegeben wird.

Welche kulturelle Bedeutung hat der Gast-Status der Georgien in Frankfurt und welche Erwartungen hat der deutschsprachige Leser hinsichtlich der georgischen Literatur – über diese und andere Themen erzählt die Direktorin des Nationalzentrums des georgischen Buches, Frau Dea Metreweli und verspricht uns, dass die Wanderschaft der georgischen Literatur erst jetzt angefangen hat und dass es noch interessantere Ereignisse in der Zukunft zu erwarten sind.

Levan Bregadze
IOSSEB GRISCHASCHWILIS EINLADUNG
NACH EUROPA

„Europa hat mich nicht zu sich eingeladen, / weil auch ich hab in Tifliss Schaschlik gebraten“, - beklagte sich halb scherzhaft Iosseb Grischaschwili (1889-1965) in einem 1920 geschriebenen Gedicht. Aber kurz nach seinem Tode entschied das Schicksal an-

ders: Zwei hervorragende Dichter aus DDR, **Adolf Endler** und **Rainer Kirsch**, die, Ende der 1960er eine Anthologie der georgischen Poesie zusammengestellt und übersetzt hatten („Georgische Poesie aus acht Jahrhunderten“, Berlin, 1971), fanden Grischaschwilis Dichtung reizvoll.

„...wir blättern wieder in unserem Manuskript und lesen ein Gedicht Iosseb Grischaschwilis vor, eines Dichters, der uns am Herzen liegt“, schreibt Endler in seinem Buch „Zwei Versuche über Georgien zu erzählen“ (1976), dessen neue, erweiterte Ausgabe in diesem Jahr zur Frankfurter Buchmesse, auf der Georgien als Ehrengast eingeladen ist, unter verändertem Titel - „Kleiner kaukasischer Divan. Von Georgien erzählen“ (Wallstein Verlag) erschien.

Adolf Endler ist dankbar dem „Sänger des alten Tbilissi“, weil er „die Welt, die untergegangen war, in allen Einzelheiten und liebevoll“ beschrieb, „die Welt der würdigen, tapferen, edlen Karatschocheli, Handwerker, in schwarze Tschocha gekleidet; die Welt des gerissenen Kinto, des Straßenhändlers...“.

„Ja, Grischaschwili scheint uns ein starker Dichter zu sein!“, schlussfolgert der Autor, nachdem er das Schaffen des georgischen Dichters charakterisiert.

* * *

2007 erschien im Nora-Verlag (Berlin) ein Buch unter dem Titel „Niemals hat der Dichter eine Schönerer erblickt...“. Dieses Buch ist ein Begegnungsort zweier Autoren, eines Dichters und eines Malers. Der Dichter heißt **Iosseb Grischaschwili**, und ist ein Georgier, der Name des Malers lautet: **Oskar Schmerling** (1863-1938), und er ist ein Georgiendeutscher, der sich selbst als „alten Tifliss“ bezeichnete. Beide sind bis über beide Ohren in das alte Tbilissi verliebt. Der Erste berichtet über die alte Stadt und ihre Einwohner (Der Titel des Originals ist „Die literarische Boheme des alten Tbilissi“), der Andere

wiedergibt mit Strich und Farben Physiognomien, Aussehen und Beschäftigungsformen der alten Tiflisser.

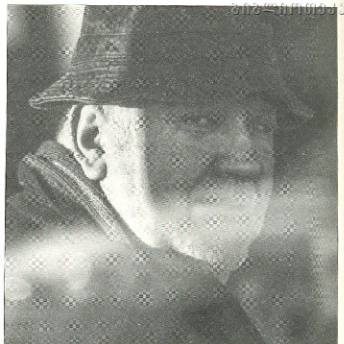
Das Zusammentreffen des Dichters und des Malers in einem Buch wurde von **Kristiane Lichtenfeld** (Übersetzerin des Prosatextes und eines Teils der Gedichte) und **Leonhard Kossuth** (Herausgeber des Buches und Übersetzer eines anderen Teils der Verse, gleichzeitig Verfasser des Nachworts) organisiert.

Es entstand ein pittoreskes Buch, das als ein Symbol der deutsch-georgischen Freundschaft betrachtet werden kann.

Marita Kapanadse GROSSE HOFFNUNG

was man von der Frankfurter Buchmesse erwartet

Es sieht so aus, dass die Hauptlinien der für Frankfurter Buchmesse ausgeführten Vorarbeiten sich schon bewiesen haben. Das größte Teil der durchzuführenden Veranstaltungen ist schon geplant und die allgemeine Euphorie hat ihren Höhepunkt erreicht. Vielleicht wäre es besonders wichtig sich für einen kurzen Augenblick aufzuhalten und zu analysieren, was wir

sich in der Position des perfekten „Aussenbeobachters“. Die Vergleiche und Unterschiede, die gemäss Antworten und Stellungnahmen von beiden Befragten im Laufe des Gesprächs festgestellt wurden, haben einerseits eine grosse Wichtigkeit der kommenden Veranstaltung, die Möglichkeit ihrer vielfältigen Einschätzung und Besinnung betont, und andererseits - eine, sozusagen, konzeptuelle Zustimmung zu den bestimmten Kernfragen hervorgehoben.

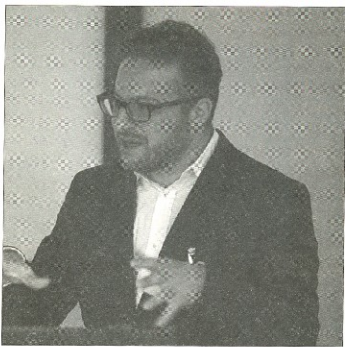
Lekso Doreuli THEATER UND LITERATUR

Frankfurt aus der Sicht von Davit Gabunia und Anna Kordsaia-Samadaschwili

Frankfurter Buchmesse ist selbstverständlich nicht nur ein Literaturforum und für Georgien hat sie eine große kulturelle Bedeutung und den Maßstab. Hier nach bieten die von der georgischen Seite geplanten Veranstaltungen ein vielfältiges Programm an.

Der Literatur folgt ein Theaterprogramm, das sehr umfassend und gleichzeitig auch eklektisch ist und dessen Zweck ist eine weniger populäre Ausdrucksform in der Gegenwart - die Dramaturgie darzustellen.

Wie eng kann die Interdisziplinarität zwischen Theater und Literatur in Bezug auf Frankfurter Buch-

schon erreicht haben und welche zukunftsbezogene Erwartungen wir stellen können. Dabei ist es auch von Interesse, wie sich das laufende Verfahren und die Erwartung je nach verschiedener Sichtweise unterscheiden: wie wird es von dem Analytiker betrachtet, der unmittelbar an jeweiligem Verfahren teilnimmt und wie - von dem relativ unbeteiligten Beobachter. Um das obenerwähnte Ziel zu erreichen habe ich den besten Weg gefunden und ein paar Fragen an Literaturwissenschaftlern und an Literaturkritikern gestellt. Einer von meinen Befragten - Herr Zaal Andronikaschwili ist ein unmittelbarer Teilnehmer an mehreren Veranstaltungen, die in Deutschland stattfinden und kennt sich in dem Prozess gut aus. Der andere Respondent - Herr Nugzar Zazanaschwili aber im Gegenteil - hält sich fern von der Veranstaltungsplanung und befindet

messe verbunden sein, wie repräsentabel wird ein Theaterstück für die Zuschauer sein und welche Sichtweise unserer Kultur versucht es darzustellen – über diese und andere Themen spricht ein Theaterautor, Autor des Romans „Farben der Nacht“ – Davit Gabunia und erzählt über die Wanderschaft von seinem Buch in der Deutschen Sprache.

Und die Schriftstellerin Anna Kordsaia-Samadashvili gibt ihre Stellungnahme zur Übersetzung der Prosadichtung und zur Wichtigkeit der Teilnahme seitens Schriftsteller an derartigen grossangelegten Veranstaltungen ab.

Neli Kankava
GEORGISCHE HALLE –
DAS GEORGISCHE ALPHABET

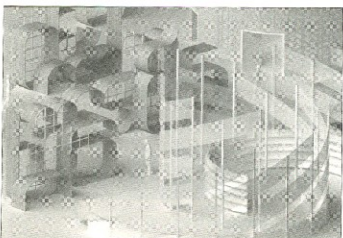
Die Halle der Georgien – des Ehrengasts – besteht aus sieben Räumen, aus sieben Abteilungen oder nennen wir sie Hauptpassagen, wo jede ihre eigene Funktion hat: große und kleine Bühnen, Cafe, Bücherbereich, Typographieraum (Symbole), Fotografieraum und interaktive Audio-Video – das sind die prächtigen Sieben, die die Literatur, Sprache, Musik, bildende Kunst und im ganzen den Charakter Georgiens höchstmöglich darstellen. Es ist kein Zufall, daß das Motto

Nikolos Agladze
WISSENSCHAFTLICHE UND
AUSBILDUNGLITERATUR IN FRAKFURT

Zusätzlich zu der grossen Auswahl an Prosadichtung wird Georgien mit einem umfangreichen Pro-

gramm von wissenschaftlicher, populärwissenschaftlicher und Ausbildungsliteratur auf der Frankfurter Buchmesse auftreten. Welche Ziele hat das oben erwähnte Projekt, wie wurde es entwickelt, was ist sein Grundkonzept und welche Erwartungen stellen die georgischen Wissenschaftler an die Teilnahme an solchem erstrangigen internationalen Forum? All diese Fragen sind für die Leser noch nicht bekannt. Sie sind jedoch von grosser staatlicher Bedeutung. Der Leiter des Frankfurter Programms des Ministeriums für Ausbil-

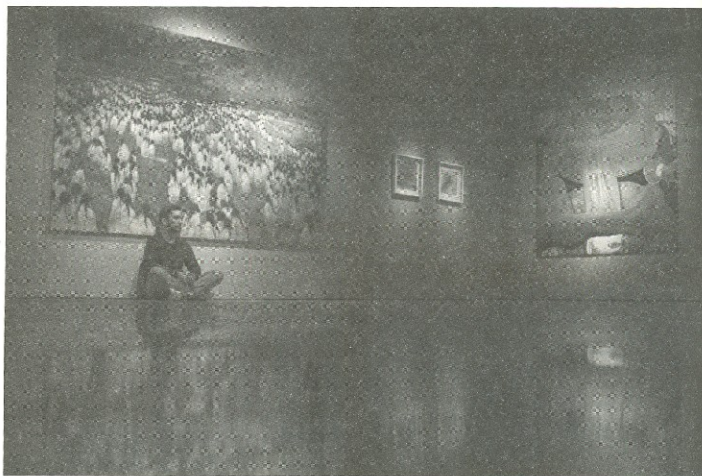
dung, Kultur, Wissenschaft und Sport Georgiens, Herr Konstantine Natsvlishvili, spricht über das allgemeine Konzept und über einige besonders wichtige Einzelheiten des Programms. Und die Professorin der Staatlichen Universität Tbilissi, die weltweit anerkannte Orientalistin, Frau Irine Tatischvili äussert ihre Meinung über die Bedeutung und Interesse der Teilnahme von georgischen Wissenschaftlern an geplanten Veranstaltungen auf der Frankfurter Buchmesse.

„Georgia made by Characteres“ eine Doppelbedeutung in der georgischen Übersetzung hat und gleichzeitig die mit den Buchstaben bezeichnete und die nach den Charaktereigenschaften beschriebene Georgien bedeuten kann. Gemäss dem Konzept der Halle, eben diese 33 Buchstaben des Alphabets sind ein Schlüssel, ein Wegweiser für alle Willigen, die in die Vergangenheit und die Zukunft unseres Landes reisen möchten. Ausserdem werden die Gäste eine Möglichkeit haben, den Klang der georgischen Sprache und der Musik zu empfangen, die Fotos von Tbilissi durchzublätern, die georgischen Spezialitäten und Weine zu kosten. Es ist eine Räumlichkeit für Kinder vorgesehen, wo sie zusammen mit den georgischen Zeichnern an interessanten Aktivitäten teilnehmen werden.

Über das Konzept der Halle, über die Bedeutung des Buchdesigns in der modernen Publikationsbereich, selbstverständlich in Bezug auf Frankfurter Buchmesse, spricht der bekannte Maler, Künstler, Lewan Songulashvili.

ნელი კანკავა

ქართული პავილიონი - ქართული ანბანი

ფრანკფურტის წიგნის საერთაშორისო ბაზრობა, რსააკვირველია, კულტურულ-ინტელექტუალური ცხოვრების ნაწილია, მაგრამ ამავე დროს, ის, თუნდაც სახელიდან გამომდინარე, ბაზრობაა - ხმაურიანი და ფერადი თავყრილობა, სადაც ახალი შთაბეჭდილებების მიღება, უცნობი, იდუმალი და მომწუსებელი მხაროდან მოსული ხალხის ნახვა, შორიდან მოტანილი საუცხოო საქონლის დათვალიერებაა შესაძლებელი. ალბათ, სწორედ ამიტომ გამოინდია ამდენი დავა საქართველოს, როგორც საპატიო სტუმარი ქვეყნის პავილიონის კონცეფციამ. თამასა ხომ ძალიან მაღალი იყო - როგორც კოკო შანელი ხუმრობდა, არასდროს გექნებათ შორეულ შანსი მოახდინოთ პირველი შთაბეჭდილება.

რამდენიმე ეტაპად ჩატარებული რთული შესარჩევი კონკურსისა და კონსულტაციების შედეგად, ცხრაშეტი კაცისაგან შემდგარმა კომისიამ პავილიონის გიორგი ბოხუას სტუდიისა და Multi-verse Architects-ის მიერ მომზადებული კონცეფცია მიიწინა საუკეთესოდ. საქართველოს - საპატიო სტუმარი ქვეყნის - პავილიონი შვიდი სივრცისაგან, განყოფილების, ან გნებათ - საკანძო ად-

გილისგან შედგება, რომელთაგან თითოეულს თავისი დანიშნულება აქვს: დიდი და მცირე სცენა, კაფე, წიგნების ზონა, ტიპოგრაფიის (სიმბოლოთა) სივრცე, ფოტოგრაფიის ოთახი და ინტერაქტიული აუდიო-ვიდეო - აი, ის შესანიშნავი შეიდეული, რომელიც ქართული ლიტერატურის, ენის, მუსიკის, ვიზუალური ხელოვნებისა და ზოგადად, ხასიათის მაქსიმალურად წარმოსაჩენად გამოიყენება. შემთხვევითი არ არის, რომ სლოგანი Georgia made by Characteres ქართულად ორგვარად შეიძლება ითარგმნოს და ერთდროულად ანბანით, ასო-ნიშნებით გადმოცემულ და ხასიათებით მოთხრობილ საქართველოსაც შეიძლება ნიშნავდეს. პავილიონის კონცეფციის თანახმად, სწორედ ანბანის 33 ასო არის გასაღები, ერთგვარი ვაშაქველვი ჩვენი ქვეყნის წარსულსა და აწმყოში მოგზაურობის მსურველთათვის. გარდა ამისა, მოსული სტუმრები აქ ქართული ენისა და მუსიკის ფერადობის აღქმას, ფოტოსურათებზე აღბეჭდილი თბილისის დათვალიერებას, ასევე ქართული სამზარეულოსა და ღვინის გემოს გაგებას შეძლებენ. სპეციალური სივრცეა გათვალისწინებული ბავშვებისათვის, სა-

დაც ისინი ქართველ ილუსტრატორებთან ერთად არაერთი საინტერესო აქტივობის მონაწილეები გახდებიან.

რა თქმა უნდა, ერთ, თუნდაც დიდ დარბაზში მოქალი ქვეყნის, მისი კულტურისა და ხელოვნების, მისი წარწერის, ამსუცისა და სამომავლო მისწრაფებების მოხელთება ძალიან რთული საქმეა. ეს, ალბათ, არც შეიძლება ძიხანი ყოფილიყო. სამაგიეროდ ინტერესის შექმნას, ატუმრისათვის პირველი შეხვედრის საშუალებად დასამახსოვრებელი ბედნიერება ინიჭება, საქართველოს პავლიონი, ვიქტორობ, ნამდვილად მოხერხებს. არ აუცხ მნიშვნელობა, რა ააკის ან სექსის მკითხველი შემოამხვდება ამ წინა-საქარველოში, ლიტერატურის მოყვარული ძენება ის, თუ ზოგადად, გემრიელად ნახანების მოსურნე, ჰქვინა, ჩვეებს ქვეყანასთან მეორედ შესხვედრის აუცილებლად მოისურვებს.

საქართველოს პავლიონის კონცეფციაზე, თანამედროვე საგამომცემლო სივრცეში მიგნის დიზაინის მნიშვნელობაზე - ცხადია, ფრანკფურტის წიგნის ბაზრობის კონტექსტში - ყვასურბრეთ ცნობილ მატყვარა, პატრისტს, ლევან სონდულაშვილს.

- ლევან, მინდა საუბარი ზოგადი ხასიათის შეკითხვით დაიწყო. ლიტერატურის თანამედროვე საგამომცემლო ინდუსტრია ისე, როგორც არასადროს, განსაკუთრებულ ყურადღებას უთმობს ვიზუალურ კონცეფციებს. როგორ ფიქრობ, რა როლი და მნიშვნელობა აქვს დღეს წიგნის დიზაინს, ვიზუალურ-გამომსახველობით ეფუძვება ლიტერატურაში? რა როლი შეიძლება ითამაშოს ქართული ლიტერატურის პოპულარიზაციისა და განვითარების პროცესში სწორად შერჩეულმა ვიზუალურმა პოლიტიკამ?

- დღეს, ციფრულ ეპოქაში, რომლის უშუალო ნაწილიც ვართ, ყოველდღიურად ვითარდება ტექნოლოგიები, იხვეება ხელოვნური ინტელექტი, გასული საუკუნის თაობები კი, თუ არ ადაპტირდნენ საუკუნის მიმდინარე განთხვევებთან, ინტერესთა კონფლიქტი იჩენს თავს და თანამედროვე სოციალურ-სივრცეში იზოლირდებიან.

საზოგადოებაში არსებობს აზრობა სხვადასხვაობა, პლასმეტური კომპიუტერების მიერ წიგნის, როგორც მატყვარის, ჩანაცვლების „საფრთხივზე“. 2014 წლის მონაცემებით, მსოფლიოში 200 მილიონზე მეტი აიპაიდი გაიყიდა. შესაბამისად, ეს რაოდენობა მლიადნე წლამდე იზრდება. ბუნებრივია, მთელ მბღლითოთეკის ცალი ხელით ტარება გაცილებით კომფორტული და მოსახერხებელია, თანაც იმავე ინფორმაციას ვიღებთ, რასაც ქაღალდის გვერდებთან ამოკითხვით ტყეისტებით.

„მატიდან ხატის ფაილამდე: ხელოვნება ციფრულ ეპოქაში“ - ბორის გროსიცი ეხება მსგავს საკითხს, ოღონდ ის საგაღერო სივრცეში - დატყვევებულ „ვიზუალური ხელოვნების ნაწარმოებას და მის ციფრულ რემოდულაციებზე საუბრობს: „ციფრული წყალგამყოფის ორივე მხარეს ერთნაირი უპაყყოფილება იგრძობა. ერთ მხრივ, გათავისუფლებული ხატის სელახლა დატყვევდა მუხუმი და საგამოყვანი დარბაზის კედლებში, მეორე მხრივ კი,

სახელოვნებო საწყარო კომპრომისზე ხავედა, რაც ორიგინალუბის ნაცვლად ციფრული ასლების გამოცვინა და თანახმაა“.

ფოტოგრაფიის განენა ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ფაქტორი იყო, რასაც იელი შეუნყო მოდერნისტული და შემდგომ, პოსტმოდერნისტული ვიზუალური ხელოვნების მიმდინარეობების წარმოქმნას. ვგულისხმობ იმას, რომ პროტესტის განცდისას და კრიზისულ სიტუაციებში გამოსავლის ძიებისას, საიული ახალ სასიცოცხლო მნიშვნელობას იიენს. მსგავსი განთხარება შეიძლება წიგნმაც. საგამომცემლო სახლები, თანამედროვე ტექნოლოგიების საშუალებით, კიდევ უფრო აქტიურად და ხარისხიანად მუშაობენ, რასაც წიგნის ანატომია ისეთივე საინტერესო იყო, როგორც მისი შინაარსი; ზოგჯერ, დიზაინი აღემატება თავად ნაწარმოებსა ლიტერატურულ ღირებულებას.

ჩიც საზოგადოების იმ ნაწილა ნივეკუთხებში, რომელსაც ქაღალდის გვერდებითა უშუალო შეხებით, წიგნის სურნელის მაგიით დატყვევებულს, ტექსტთან ინტერაქტივი კაემირი უშმაფრდება. თითქოს, წიგნის გვერდებითა ვიწებრივად და ფიზიკური ურთიერთობა იმთავითვე აღვიდებს ადამიანის ხუთ ძირითად შეგრძობას.

გარდა ამისა, წიგნის ყდა, ფორმა, ქაღალდის ფაქტურა, წიხა, თუ შრიფტი, დანარჩენ დეტალებთან ერთად, თუ სწორად ააახავს ნაწარმოების კონცეფციას და მის ლიტერატურულ ესთეტიკას, ცოცხალ ორგანიზმად იქცევა და დამოუკიდებელ ხელოვნების ნიშნულად შეიღება მოაგვეყვინოს. ამ შირივ გამთვარევედი ნიუ-იორკში, მორგანის ბიბლიოთეკაში დაცულ „შავ ჟამს“ (ინგ. Black Hours).

როგორც ვიცი, საქართველოში აქტიურად მუშაობენ ქართული შრიფტის გაციფრულებასა და ვეგეტორული გამოხატულების დახვეწასზე. ეს უმნიშვნელოვანესია, რადგან დიდი ისტორიის მქონე ამ პატარა ევროპულ სახელმწიფოს გააჩნია უნიკალური და ვიზუალური ესთეტიკითაც ძალიან საინტერესო დამწერლობა, რაც უცხო თვალისათვის კიდევ უფრო შამაშვედავია და, თავის მხრივ, ვეყვმის იდენტურობის განუყრელ ნაწილადაც შეგვიძლია მივიჩნიოთ.

ასევე, ცხადია, კარგი ფასადი მკითხველისთვის გაზიხნული ანეკსია, რაც კონერციულ მიხენებაც ემსახურება. გერმანია კი ერთ-ერთი ლიდერია წიგნის დიზაინის მიმართულებით. ბილი ათნლეულია, ქართველ ხელოვანთა საქაოად დიდი ნაწილი ვერმანიაში მიმგზავრება, ატუდენტები აქტიურად ეყნობიან დასაყურ კულტურას, ამ გაყენებს კი ქართულ ინსტიტუციებს უზიარებენ. ამ მხრივ, საქართველოში იხვენება თარგმანები და წიგნის დიზაინის სკოლა, უმაღლეს სასწავლებლებშიც მყვად მოპულარული ხდება ეს სფერო, რისი თვალსაჩინო მავალითაც ბოლოდროინდელი გამოცემების სახით გვაქვს. ყოველწლიურ ლიტერატურულ დაჯილდოებებსაც თავისი წვლილი შეაქვთ მწერლების, მთარგმნელების, წიგნის დიზაინერებისა და გამომცემლობების ნაახალისებში.

რამდენიმე წელია ინსტაგრამზე გვერდიც შეიქ-

მნა სახელწოდებით Hot Dudes Reading, რომლის გამოშვრთა რიცხვმა მილიონს გადააჭარბა და მსოფლიო პრესასა თუ პოპულარულ სატელევიზიო გადაცემებში დიდი განიხილავრება პპოვა. ან პლატფორმაზე განათავებულა ნიგნით ხელში მდგარი ნიუ-იორკის ხუთივე რაიონის მეტროს ახალგაზრდა მგზავრები. ამ ფორმით, გვერდის შექმნელები ყოველდღიურად მოუწოდებენ საზოგადოებას ნიგნიერებისკენ, ოღონდ ქაღალდის ნიგნის მნიშვნელობას უსგავმენ ხაზს.

მართლაც, ცოტაა იმაზე უკეთესი სანახავი, ვიდრე ასეულობით თანამოქალაქის ნიგნი ჩარგული თავი, თუმცა ამ საკითხში მობილური ტელეფონი უკონკურენტოა.

- საქართველო განსაკუთრებული მონდომებით ემზადება ფრანკფურტის ნიგნის ბაზრობისთვის. უკვე დასრულების პროცესშია ჩვენი პავილიონის კონსტრუქცია, რომელსაც საკმაოდ გამორჩეული და კონცეპტუალური დიზაინი აქვს. როგორ შეაფასებდი მას? რამდენად საინტერესო შეიძლება იყოს ქართული ავნიანის ასოების მობაზულობით შექმნილი პავილიონის დიზაინი ბაზრობის სტუმრებისთვის?

- ყველაზე მნიშვნელოვანი იდეაა, შემდგომ კი მისი რეალიზების ფორმა. იდეა მომწონს, თუმცა რა ფორმით იქნება განხორციელებული, ადგილზე შეაფასებთ.

- აზრთა სხვადასხვაობა გამოიწვია „ვეფხის-

ტყაოსნის“ გერმანული ვერსიის ილუსტრაციებში, რომელთა ავტორიც ცნობილი გერმანული ილუსტრატორი კატრინე მენშიკია. როგორია თქვენი აზრი ამ თავისუფალი ვიზუალური ინტერპრეტაციების შესახებ? გასაგებია, რომ ილუსტრაციები ჩვენს მკაცრად ჩამოყალიბებულ ვიზუალურ ნარმოდგენებს, სტერეოტიპებს არ შეესაბამება, მაგრამ იქნება სწორედ ამით არის საინტერესო?

- „ვეფხისტყაოსანი“ იმდენადაა საკრალზეწული, რომ არათუ გერმანელი ილუსტრატორის, ცნობილ ქართველ ხელოვანთა ნამუშევრებსაც ნეგატიური კრიტიკით ხედება ეართველი მკითხველი. ისეთი შთაბეჭდილებაც იქმნება, რომ ამ პოემის ილუსტრაცია, ეკრანიზაცია თუ სცენოგრაფია, იმთავითვე განწირულია კრიტიკის ქარ-ცეცხლისთვის. თანაც პოემის სპეციფიკიდან გამომდინარე, ქართულ ენის ცოდნა მინიმუმია, მისი ილუსტრირებისთვის. სუბიექტურად, გუსტავ დორეს მიერ ილუსტრირებული ფ. მილტონის „დაკარგული სამოთხე“, თუ დავიდიერის „ღვთაებრივი კომედია“ ჩემთვის სრულყოფილად ორგანულია, რაც „ვეფხისტყაოსნის“ შემთხვევაში, ვერც მისხი ზიწმა და ვერც სხვა ხელოვანებმა ვერ შეძლეს. ლიბერალური დამოკიდებულების მიუხედავად, ალბათ, მართლაც არსებობს ლიტერატურული შედეგები, რომელთა მინაისდრამატურგიული სურათი თავად მკითხველის ნარმოახავს უნდა მიგანდოთ.

